

Audit Committee Performance Evaluation Model: Indicators and Importance of Each

Alireza Javadipour *

Ph.D. in Accounting, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Jafar Babajani

Professor of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Ghasem Bule

Associate Professor of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

**Vajhollah
Ghorbanizadeh**

Professor of Governmental management, Faculty of Management and Accounting, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Abstract

Considering the goals of forming the audit committee and its extensive duties, evaluating the performance of the audit committee in order to identify its strengths and weaknesses is very important. The present study presents a model for evaluating the performance of the audit committee and a practical model for the use of the activities of the audit committee by the beneficiaries. The model obtained in the current research includes 3 parts of evaluating the individual characteristics of the members of the audit committee, evaluating the work processes and reporting of the audit committee, and evaluating its duties and responsibilities, and the final model includes 3 dimensions, 13 components, and 78 indicators. The results of the research showed that the working and reporting processes of the audit committee have the most weight in evaluating the performance of the audit committee, and the evaluation of the audit committee meetings

*** Corresponding Author: a_javadipour@atu.ac.ir**

How to Cite: Javadipour, A., Babajani, J., Bulu, Gh., Ghorbanizadeh, V. (2024). Audit Committee Performance Evaluation Model: Indicators and Importance of Each, *Empirical Studies in Financial Accounting*, 21(81), 1-51. DOI: 10.22054/qjma.2023.73954.2466

as the focus of the audit committee's activities is the most important among the performance evaluation components.

Keywords: Audit Committee, Performance Evaluation, Effectiveness and Efficiency of the Audit Committee.

1- Objective

The optimal performance of the audit committee is an important variable in improving the processes and structure of corporate governance as well as financial reports. The duties of audit committees around the world are in sync with developments in the economic environment, and in Iran, according to the approved charter of the audit committee, the purpose of forming an audit committee in companies is to help fulfill the supervisory responsibility of the board of directors and to improve it in order to obtain assurance of reasonable quality of financial reporting, effectiveness of the internal audit process, ensuring the independence of the independent auditor and its effectiveness, adapting the company's activities to the laws, and ensuring the effectiveness of the activities of the corporate governance system, its committees, and other components. Considering the goals of forming the audit committee and its extensive duties, evaluating the performance of the audit committee in order to identify its strengths and weaknesses is very important. Due to the lack of comprehensive research in the country to provide a model to evaluate the performance of the audit committee, the present research has addressed this issue and a practical model for the use of the activities of the audit committee has been presented.

2- Method

The research method used in the first stage of the study involved extracting the dimensions, components, and performance evaluation indicators of the audit committee from the theoretical sources of the research. Then, the Fuzzy Delphi method was used to screen the indicators, and the Best-Worst Method (BWM) multi-criteria decision-making method was used to weigh each dimension, component, and index. Finally, to determine the gap between the existing situation in the field of audit committee performance evaluation and the model obtained in the current research, the Fuzzy Gap method has been used.

3- Findings

By studying the theoretical sources of the research, 96 indicators were determined to evaluate the performance of the audit committee, which were classified into 3 dimensions and 15 components using theoretical foundations. In the next step, to check the indicators, interviews were first conducted with 10 experts. In the interviews conducted regarding 6 indicators, revisions, and content adjustments were made to adapt to the current conditions of the country's economic environment. One index was also removed due to the lack of a legal structure for the index in Iran. In the next step, 95 finalized indicators were presented to the research experts for screening, and the responses given by the research experts were analyzed using the Fuzzy Delphi method. By calculating the fuzzy average of the numbers and then de-fuzzifying them, indicators with a de-fuzzified number less than 0.7 were removed, and 78 indicators were approved by the research experts. The model obtained in the current research includes three parts: evaluating the individual characteristics of the members of the audit committee, evaluating the work processes and reporting of the audit committee, and evaluating its duties and responsibilities. The final model includes 3 dimensions, 13 components, and 78 indicators.

4- Conclusion

According to the findings of the research, the important components in evaluating the performance of the audit committee are the audit committee meetings, the audit committee resources, communication with the board of directors, the audit committee charter, and monitoring of financial reporting. The results of the research showed that the working and reporting processes of the audit committee carry the most weight in the evaluation of the audit committee's performance, with a weight of about 66%, and the evaluation of the audit committee meetings as the focus of the audit committee's activities is the most important among the evaluation components. Also, proper communication with the board of directors, provision of sufficient resources for the activities of the audit committee, the existence of an approved charter of the audit committee, and monitoring of internal controls and financial reporting are important areas for evaluating the performance of the audit committee. The results of the research also indicated the existence of a significant gap

between the current status of the audit committee's performance evaluation and the model obtained in the research. In this regard, it is suggested that the legislator (Securities and Exchange Organization) obliges the listed companies to evaluate the performance of the audit committee under their supervision. Furthermore, it is recommended to use the model presented in the current research, considering the importance of dimensions and components. Additionally, the board of directors of the companies can improve the performance of these committees by taking into account the important components of the audit committee's performance, by holding the audit committees under their supervision accountable in these areas, and also making a reasonable and logical assessment of their performance.

Enhancing Knowledge

This research has presented a practical model to evaluate the performance of the audit committee according to the characteristics of Iran's economic environment, which can serve as the basis for analyzing the performance of the audit committee based on its different functional dimensions.

مدل ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی: شاخص‌ها و اهمیت هر کدام

دکتری رشته حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران	* علیرضا جوادی پور
استاد گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران	جعفر باباجانی
دانشیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران	قاسم بولو
استاد گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران	وجه الله قربانی زاده

چکیده

با توجه به نبود پژوهش جامعی در کشور در راستای ارائه مدلی جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی، پژوهش حاضر بدین موضوع پرداخته و مدلی کاربردی جهت استفاده ذی‌نفعان از فعالیت‌های کمیته حسابرسی ارائه شده است. روش پژوهش مورد استفاده در مرحله اول پژوهش استخراج ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی از منابع نظری پژوهش بوده است. سپس جهت غربالگری شاخص‌ها از روش دلفی فازی استفاده شده و همچنین جهت وزن دهی به هر بعد، مؤلفه و شاخص از روش تصمیم‌گیری چند معیاره بهترین-بدترین (BWM) استفاده شده است. مدل به دست آمده در پژوهش حاضر شامل ۳ بخش ارزیابی ویژگی‌های فردی اعضای کمیته حسابرسی، ارزیابی فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی و ارزیابی وظایف و مسئولیت‌های آن بوده که مدل نهایی شامل ۳ بعد، ۱۳ مؤلفه و ۷۸ شاخص است. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی بیشترین وزن را در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی داشته و ارزیابی جلسات کمیته حسابرسی به عنوان کانون فعالیت‌های کمیته

* نویسنده مسئول: a_javadipour@atu.ac.ir

حسابرسی دارای بیشترین اهمیت در بین مؤلفه‌های ارزیابی عملکرد می‌باشد. همچنین ارتباط مناسب با هیئت‌مدیره، تأمین منابع کافی برای فعالیت‌های کمیته حسابرسی، وجود منشور مصوب کمیته حسابرسی و نظارت بر کنترل‌های داخلی و گزارشگری مالی از حیطه‌های مهم ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی می‌باشد. نتایج پژوهش همچنین نشان‌دهنده وجود شکاف معنادار بین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به‌دست آمده در پژوهش می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: کمیته حسابرسی، ارزیابی عملکرد، اثربخشی و کارایی کمیته حسابرسی.

مقدمه

وقوع رسوایی‌های مالی در دهه‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ باعث افزایش توجه به کمیته حسابرسی به‌عنوان یکی از اجزای نظام راهبری شرکتی شده است. به‌ویژه آن‌که پس از تصویب قانون ساربینز-آکسلی در کشور آمریکا در سال ۲۰۰۲ میلادی و همچنین وضع سایر قوانین، کمیته حسابرسی به یکی از کانون‌های توجه در موضوع حاکمیت شرکتی تبدیل شده است (Bedard & Gendron, 2010). عملکرد مؤثر و اثربخش حاکمیت شرکتی برای جلوگیری از هم‌پاشیدن شرکت‌های بزرگ و نیز گسترش اعتماد عمومی در خصوص بازارهای سرمایه الزامی است (Dezoort, 1998). با توجه به حیطه وسیع مسئولیت کمیته حسابرسی که شامل نظارت بر تمام فرآیندهای نظام راهبری شرکتی می‌باشد، اهمیت و جایگاه کمیته حسابرسی در نظام راهبری شرکتی و نیز در حفظ منافع سهام‌داران و استفاده-کنندگان از گزارش‌های مالی مشخص می‌گردد (قائمی، مرادی و علوی، ۱۳۹۹). به‌گونه‌ای که مطابق پژوهش گورشانو، آرمناکسی، هریس و واکر (۲۰۲۱) در صورتی که حداقل یکی از اعضای کمیته حسابرسی چهار ویژگی استقلال، تخصص، تلاش کافی و انگیزه کافی داشته باشد، احتمال وقوع فساد و تقلب در گزارشگری مالی را می‌تواند تا ۹۲ درصد کاهش دهد. از این رو کارایی و اثربخشی فعالی‌های کمیته حسابرسی عنصر مهمی در تحقق اهداف نظام راهبری شرکتی می‌باشد. در این راستا می‌بایست عملکرد کمیته حسابرسی توسط ذینفعان فعالیت‌های آن که هیئت‌مدیره و در نهایت سهام‌داران هستند، ارزیابی شود. همچنین می‌بایست عناصر اصلی عملکرد کمیته حسابرسی و اهمیت هر یک از آن‌ها مشخص شود تا بتواند به ذینفعان فعالیت‌های کمیته حسابرسی در جهت بهبود عملکرد آن کمک نماید.

در پژوهش‌های بین‌المللی و داخلی انجام‌شده معیارهای گوناگونی در خصوص ارزیابی اثربخشی فعالیت کمیته حسابرسی استفاده‌شده، لیکن تاکنون به‌صورت مستقیم پژوهشی به موضوع ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و ارائه مدلی جهت ارزیابی این موضوع پرداخته است. به‌عنوان مثال دیزورت و همکاران (۲۰۰۲) جهت سنجش اثربخشی

کمیته حسابرسی از معیارهای غیرمستقیم همانند افزایش قابلیت اتکا گزارش‌های مالی شرکت‌ها، افزایش اثربخشی کنترل‌های داخلی و افزایش کیفیت مدیریت ریسک استفاده کرده و به صورت مستقیم عملکرد کمیته حسابرسی مورد ارزیابی قرار نگرفته است. همچنین در داخل کشور نیز پژوهش‌های متعددی به موضوع عملکرد کمیته حسابرسی پرداختند، لیکن عمدتاً از معیارهای غیرمستقیم و محدودی جهت سنجش ارتباط عملکرد کمیته حسابرسی با شاخص‌های گزارشگری مالی استفاده نموده‌اند و در این زمینه نیز اهمیت هر یک از شاخص‌های مختلف مورد در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی مورد بررسی قرار نگرفته است. همچنین باباجانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود، با استفاده از روش فراترکیب چارچوبی جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی ارائه نموده‌اند، لیکن در پژوهش حاضر با استفاده از روش‌های علمی دلفی فازی و تصمیم‌گیری چندمعیاره، شاخص‌های ارائه شده مورد غربال‌گری توسط خبرگان پژوهش قرار گرفته و نیز اهمیت هر یک از شاخص‌ها با استفاده از نظرخواهی از خبرگان پژوهش ارائه شده است. با توجه به مطالب فوق‌الذکر، مسئله پژوهش حاضر این است که مدل مناسب برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی کدام است و اهمیت هر یک از ابعاد مختلف این مدل به چه صورت می‌باشد؟ همچنین شکاف بین وضعیت موجود با در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با مدل ایدئال به دست آمده در پژوهش به چه صورت می‌باشد؟

در ادامه ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش مطرح می‌شود و با بهره‌گیری از آن، سؤالات و اهداف پژوهش ارائه می‌گردد. سپس روش‌های علمی مناسب در راستای دستیابی به اهداف پژوهش ارائه شده و یافته‌های به دست آمده در مراحل اجرای پژوهش بیان می‌گردد. در انتها نیز نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها و پیشنهادها کاربردی پژوهش ارائه می‌گردد.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

به نظر ماهیدین (۲۰۱۲)، اصلی‌ترین هدف تشکیل کمیته حسابرسی بهبود گزارشگری مالی و بهبود شفافیت بوده و ایشان یکی از وظایف اصلی کمیته حسابرسی را نظارت بر ارائه

اطلاعات مالی در جهت اطمینان از قابلیت اتکا و دقیق بودن آن می‌داند. مطابق گزارش اسمیت (۲۰۰۳)، مهم‌ترین نقش کمیته حسابرسی، ایجاد اطمینان از استقلال حسابرس مستقل و نظارت بر فعالیت‌های مدیریت شرکت می‌باشد. در ایران با توجه به منشور مصوب کمیته حسابرسی، هدف از تشکیل کمیته حسابرسی در شرکت‌ها، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت‌مدیره و بهبود آن جهت کسب اطمینان معقول از کیفیت مطلوب گزارشگری مالی، اثربخشی فرآیند حسابرسی داخلی، اطمینان از مستقل بودن حسابرس مستقل و اثربخشی آن، تطبیق فعالیت‌های شرکت با قوانین و اطمینان از اثربخشی فعالیت‌های نظام راهبری شرکتی و کمیته‌ها و سایر اجزای آن می‌باشد (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱).

در آمریکا بر اساس قانون ساربنز آکسلی که در سال ۲۰۰۲ تصویب گردید، تمام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس آمریکا ملزم به رعایت مفاد این قانون می‌باشند. در بخش ۳۰۱ این قانون بیان گردیده در صورتی که شرکت‌های بورس آمریکا قوانین مربوط به حاکمیت شرکتی را رعایت نمایند، از انتشار و مبادله اوراق بهادار آن‌ها جلوگیری می‌گردد، لیکن در ایران قوانین مشخصی برای شرکت‌هایی که دستورالعمل حاکمیت شرکتی را رعایت نمایند، وجود ندارد. در این زمینه لازم به ذکر می‌باشد که سازمان بورس و اوراق بهادار ایران، ۳ دستورالعمل حاکمیت شرکتی، کنترل‌های داخلی و منشور کمیته حسابرسی را به تصویب رسانده است. در ماده ۴۴ دستورالعمل حاکمیت شرکتی بیان گردیده است در صورت عدم رعایت الزامات مقرر در این دستورالعمل، مطابق فصل سوم دستورالعمل‌های انضباطی ناشران پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران و آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون «توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» و سایر قوانین و مقررات مرتبط، عمل خواهد شد. بر اساس فصل سوم دستورالعمل انضباطی ناشران پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، تنبیهات انضباطی همانند تذکر کتبی با درج در پرونده تا سلب صلاحیت از مدیران و لغو پذیرش ناشر در نظر گرفته شده است و در مواد ۲۳ الی ۳۵ این

دستورالعمل مواردی که باعث در نظر گرفتن تنبیه انضباطی برای ناشر می‌شود را برشمرده است، لیکن در خصوص عدم رعایت منشور کمیته حسابرسی مواردی ارائه نشده و عمده موارد ارائه شده مربوط به عدم رعایت الزامات دستورالعمل اجرایی افشا اطلاعات می‌باشد. همچنین بر اساس دستورالعمل انضباطی ناشران پذیرفته شده در فرابورس ایران نیز همانند شرکت بورس تهران در زمینه عدم رعایت منشور کمیته حسابرسی تنبیهات انضباطی در نظر گرفته نشده است. لازم به ذکر می‌باشد بر اساس دستورالعمل اجرایی افشا اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران، ملزم به ارائه اطلاعات مربوط به ترکیب کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی نیز نمی‌باشند. از طرفی در منشور کمیته حسابرسی مصوب سازمان بورس و اوراق بهادار ارائه شده که اکثر اعضای کمیته حسابرسی می‌بایست عضو مستقل از شرکت باشند و تعاریفی در این خصوص نیز ارائه شده است و در تعاریف ارائه شده در خصوص عضو مستقل، نحوه انتخاب اعضای مستقل توسط هیئت مدیره شرکت می‌باشد و هیئت مدیره با قضاوت خود می‌بایست عضو مستقل را انتخاب نماید. لیکن ضمانت اجرایی در این خصوص در نظر گرفته نشده است و به عنوان مثال در دستورالعمل‌های مربوطه عواقب عدم رعایت این موضوع توسط کمیته حسابرسی یک شرکت ارائه نگردیده است.

در پژوهش حاضر با توجه به این موضوع که نتیجه پژوهش ارائه مدلی بر مبنای ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد می‌باشد، می‌توان آن را در دسته مدل‌های ارزیابی عملکرد استاندارد تقسیم‌بندی نمود و با توجه به اینکه جهت استفاده از این مدل از داده‌های مربوط به عملکرد گذشته کمیته حسابرسی در شرکت‌ها استفاده می‌گردد در دسته رویکردهای گذشته‌نگر تقسیم‌بندی می‌گردد. روش مورد استفاده جهت ارائه مدل ارزیابی عملکرد نیز روش چک‌لیست می‌باشد. همچنین با توجه به این موضوع که یکی از نقاط ضعف روش‌های گذشته‌نگر عدم مشخص بودن اهمیت ابعاد می‌باشد، در این پژوهش با استفاده از روش بهترین - بدترین سعی شده تا اهمیت ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های ارزیابی عملکرد ارائه شده مشخص گردد. در تدوین مدل ارزیابی عملکرد با استفاده از روش

چک‌لیست نیز از رویکردهای ویژگی‌های فردی و رفتاری استفاده می‌گردد. یکی از نقاط ضعف این روش عدم در نظر گرفتن نتایج مورد انتظار بوده و به‌عنوان مثال ممکن است یک کمیته حسابرسی با ارائه رفتار مورد انتظار و رعایت ویژگی‌های مورد انتظار نتواند به نتایج مطلوب دست یابد، لیکن نتایج مورد انتظار از فعالیت‌های کمیته حسابرسی همانند افزایش کیفیت گزارشگری مالی، بهبود اثربخشی حسابرسی مستقل و داخلی، رعایت قوانین و مقررات و ... اهدافی کیفی بوده و تحت تأثیر عوامل بسیار زیاد دیگری نیز می‌باشد و صرفاً عملکرد مناسب کمیته حسابرسی تضمین‌کننده کیفیت مطلوب گزارشگری مالی و یا رعایت مطلوب مقررات و قوانین نمی‌باشد. البته لازم به ذکر می‌باشد با توجه به اینکه در پژوهش حاضر خروجی‌های کار کمیته حسابرسی که همان گزارش‌ها و صورت‌جلسات کمیته حسابرسی می‌باشد در شاخص‌های مختلف مدنظر قرار گرفته است، می‌توان بیان نمود که بعد کارایی عملکرد کمیته حسابرسی در شاخص‌ها در نظر گرفته شده است، لیکن دستیابی به اهداف غایی کمیته حسابرسی که در بالا ذکر گردید به دلیل متأثر بودن از عوامل متنوع و گوناگون در شاخص‌های ارزیابی عملکرد ارائه شده در نظر گرفته نشده است.

دیزورت و همکاران (۲۰۰۲) در پژوهش خود به بررسی عوامل افزایش اثربخشی عملکرد کمیته حسابرسی پرداختند. در خصوص ترکیب اعضا، آن‌ها یافته‌اند که هر چه میزان استقلال اعضا بیشتر باشد، کیفیت حسابرسی مستقل افزایش می‌یابد، تعامل با حسابرسان داخلی بهبود می‌یابد و فشار بر روی حسابرسان مستقل از طرف صاحب‌کار (شرکت) کاهش می‌یابد. همچنین هرچه میزان تخصص اعضا افزایش یابد، اثربخشی کمیته حسابرسی در ابعاد تعامل با حسابرسان داخلی، کاهش مشکلات گزارشگری مالی و افزایش تعامل با حسابرسان مستقل نیز افزایش می‌یابد. لیائو و هسو (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی عضویت هم‌زمان اعضای کمیته حسابرسی در کمیته حقوق و دستمزد و تأثیر آن بر اثربخشی حاکمیت شرکتی در شرکت‌های بورس آمریکا در بین سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ پرداختند. نتایج بررسی آن‌ها نشان داد که عضویت هم‌زمان در کمیته حسابرسی و کمیته

حقوق و دستمزد در شرکت‌هایی اتفاق افتاده که حاکمیت شرکتی ضعیف‌تر بوده است. قفران و اسلیوان (۲۰۱۷) در پژوهش خود به بررسی تأثیر تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت حسابرسی مستقل در شرکت‌های بورسی انگلستان پرداختند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که تخصص اعضای کمیته حسابرسی با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی مستقل ارتباط داشته و باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود. همچنین آن‌ها تخصص کمیته حسابرسی را به ۲ نوع تخصص مالی و غیرمالی تفکیک نمودند و به این نتیجه رسیدند که تخصص غیرمالی باعث افزایش حق‌الزحمه و کیفیت حسابرسی مستقل می‌شود. بیلال و آلدن (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت سود به صورت فرا تحلیل به بررسی ۹۰ مقاله در این زمینه پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها بیانگر این است که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی باعث افزایش کیفیت سود شده و در این خصوص تأثیر تخصص حسابداری بیشتر از سایر تخصص‌های مالی بوده است. در این رابطه کیفیت حاکمیت شرکتی، استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و قوانین ساربنز آکسلی به عنوان متغیر میانجی نقش ایفا می‌کنند. الحبابسah و یکینی (۲۰۲۱) در پژوهش خود به بررسی تخصص در صنعت و تخصص در قوانین اعضای کمیته حسابرسی و همچنین تنوع جنسیتی در ترکیب کمیته حسابرسی بر کیفیت حسابرسی مستقل پرداختند. آن‌ها با جمع‌آوری ۱۰۵۳ مشاهده از شرکت‌های اردنی، به این نتیجه رسیدند که تخصص در صنعت اعضای کمیته حسابرسی باعث افزایش کیفیت حسابرسی مستقل شده، لیکن تنوع جنسیتی و تخصص در قوانین تأثیری بر کیفیت حسابرسی مستقل نداشته است.

تاری وردی و قادری (۱۳۹۶) در پژوهش خود به بررسی نقش تخصص مالی کمیته حسابرسی بر نگرش کوتاه‌مدت مدیران پرداخته و نگرش مدیران با استفاده از دست‌کاری در فروش کاهش در مخارج اختیاری پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. حاجی‌ها و آزادزاده (۱۳۹۸) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی پرداختند. آن‌ها از شاخص‌های اندازه و تخصص کمیته حسابرسی استفاده

نموده و به این نتیجه رسیدند که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه معنادار وجود دارد. پژوهش دیگری توسط حیدری نژاد، جمشیدی نوید و قنبری (۱۳۹۹) با عنوان عوامل مؤثر بر کیفیت کمیته حسابرسی انجام شده است. هدف این پژوهش ارائه مدلی شامل شاخص‌های کلی جهت افزایش کیفیت کمیته حسابرسی همانند استقلال، تخصص، نقش نظارتی بر حسابرس مستقل، نقش نظارتی بر حسابرس داخلی و ... بوده و شاخص‌هایی برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی ارائه نگردیده است. در واقع صرفاً عواملی که باعث افزایش کیفیت کار کمیته حسابرسی می‌شود در نظر گرفته شده و مؤثر بودن این عوامل در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و شاخص‌های مرتبط جهت اندازه‌گیری هر عامل ارائه نشده است. پژوهش دیگری توسط محمدی و جمشیدی‌نوید (۱۳۹۹) در زمینه عوامل مؤثر در کارایی کمیته‌های حسابرسی انجام شده که در آن عوامل برون‌سازمانی و محیطی و همچنین برخی از ویژگی‌های محدود کمیته حسابرسی که بر کارایی آن مؤثر می‌باشد با استفاده از روش فراترکیب مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع موضوع پژوهش ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی نبوده و صرفاً عواملی که بر کارایی آن مؤثر می‌باشد از پژوهش‌ها استخراج گردیده است. عبدی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و جریان نقد آزاد پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی همانند تعداد، استقلال و تخصص مالی اعضا بر جریان نقد آزاد شرکت تأثیر مثبت معنادار داشته که این یافته‌ها مطابق با نظریه هزینه معاملات می‌باشد. پژوهش دیگری توسط علی حسینی و همکاران (۱۴۰۱) در رابطه با الگوی ارتقای کارایی و اثربخشی کمیته حسابرسی با استفاده از روش زمینه بنیان صورت پذیرفته و بر اساس نتایج این پژوهش کارایی و اثربخشی کمیته حسابرسی تحت تأثیر شرایط علی فردی، کمیته و شرکت بوده و شرایط زمینه‌ای همانند ساختار اقتصادی کشور، ویژگی‌های فرهنگی جامعه و محیط حسابداری کشور بر آن تأثیرگذار می‌باشد. باباجانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به ارائه چارچوبی برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با استفاده از روش فراترکیب

پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها مدلی شامل ۳ بعد، ۱۵ مؤلفه و ۹۵ شاخص برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی می‌باشد. تفاوت پژوهش حاضر با این پژوهش این است که در پژوهش حاضر با استفاده از روش پژوهش علمی، شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی توسط خبرگان پژوهش غربال‌شده و اهمیت ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی نیز با استفاده از روش BWM ارائه شده است. همچنین شکاف بین وضعیت موجود در ارزیابی عملکرد و مدل به‌دست آمده در پژوهش با استفاده از پرسشنامه دیگری از خبرگان پژوهش پرسش شده و مورد بررسی قرار گرفته است. معروف‌خانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به ارائه مدلی برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی پرداخته‌اند. تفاوت پژوهش حاضر با این پژوهش اولاً در مدل ارائه شده در پژوهش حاضر بوده که شامل ۱۵ مؤلفه و ۹۵ شاخص می‌باشد، لیکن در پژوهش مذکور ۸ بعد اصلی و ۶۳ شاخص ارائه شده است. مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارائه شده در پژوهش حاضر مختصات دقیق‌تر و کامل‌تری از عملکرد کمیته حسابرسی را ارائه می‌دهد. همچنین در مدل نهایی پژوهش وزن هر یک از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها ارائه گردیده است و وزن هر شاخص در عملکرد کمیته حسابرسی تبیین شده است. از طرفی شکاف بین وضعیت موجود و مدل به‌دست آمده در پژوهش نیز با استفاده از روش شکاف‌فازی و پرسش از خبرگان پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع روش انجام پژوهش شامل ۳ مرحله پرسشنامه بوده که باعث افزایش قابلیت اتکا نتایج و یافته‌های پژوهش شده و نیز از زوایای مختلف به موضوع ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی پرداخته شده است.

روش‌شناسی پژوهش

جهت انجام پژوهش، ابتدا اهداف و پرسش‌های پژوهش به شرح ذیل مشخص می‌گردد:

اهداف پژوهش:

- یافتن مدل مناسب برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مشخص نمودن ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی

- تعیین شکاف بین وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به‌دست‌آمده در پژوهش

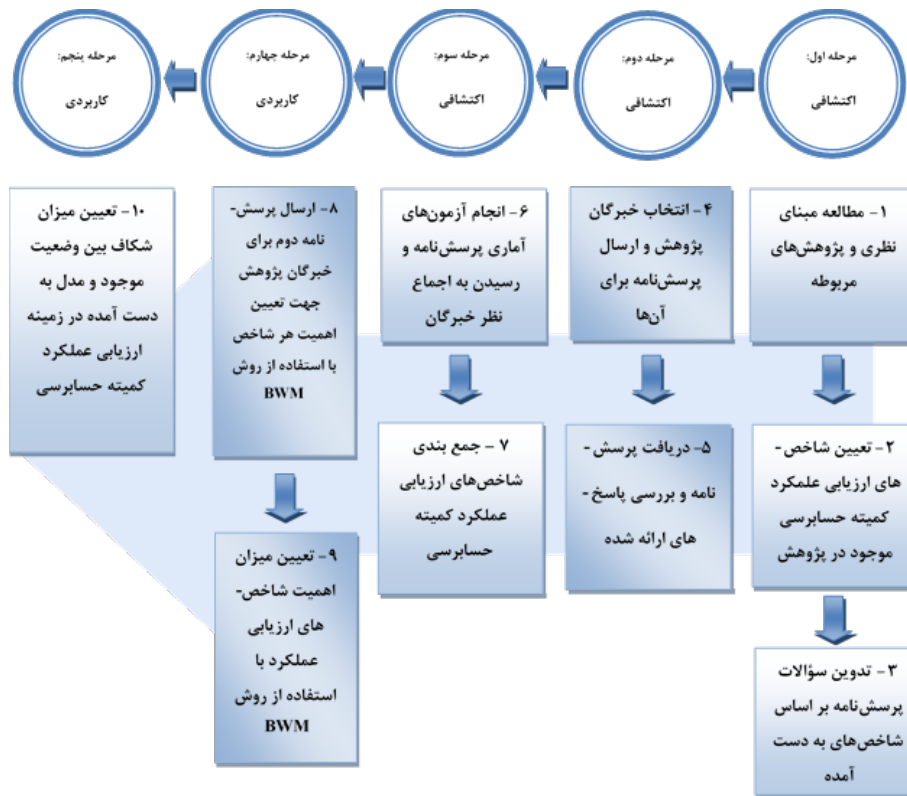
سؤالات پژوهش:

- ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مناسب برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی کدام است؟

- اهمیت ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی چگونه است؟
- شکاف بین وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به‌دست‌آمده در پژوهش چگونه است؟

در راستای پاسخ به سؤالات پژوهش از روش پژوهش کمی استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا جهت استخراج شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی از ادبیات پژوهش از روش فراترکیب استفاده شده است. در مرحله بعد جهت غربالگری شاخص‌ها با استفاده از روش دلفی فازی، از نظرات خبرگان پژوهش استفاده شده است. همچنین جهت تعیین وزن ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها با استفاده از روش بهترین بدترین (BWM) که جز روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره می‌باشد، از نظرات خبرگان پژوهش استفاده شد. در نهایت نیز جهت تعیین شکاف بین وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به‌دست‌آمده در پژوهش، از روش شکاف فازی استفاده شد. در نمودار شماره ۱ مراحل اجرای پژوهش ارائه گردیده است:

نمودار ۱. مراحل اجرای روش پژوهش

در مرحله اول جهت اجرای روش دلفی فازی از طیف فازی مثلثی لیکرت ۷ درجه به شرح ذیل استفاده شده است:

جدول ۱. طیف اعداد فازی در خصوص سؤالات با ۷ پاسخ و یا لیکرت ۷ درجه

کاملاً بااهمیت	خیلی بااهمیت	بااهمیت	متوسط	بی‌اهمیت	خیلی بی‌اهمیت	کاملاً بی‌اهمیت
(0.9, 1, 1)	(0.75, 0.9, 1)	(0.5, 0.75, 0.9)	(0.3, 0.5, 0.75)	(0.1, 0.3, 0.5)	(0, 0.1, 0.3)	(0, 0, 0.1)

همچنین جهت تجمیع دیدگاه خبرگان از روش میانگین استفاده شده است:

$$F_{AVE} = \frac{\sum l}{n} \cdot \frac{\sum m}{n} \cdot \frac{\sum u}{n}$$

همچنین جهت فازی زدایی مقادیر به دست آمده از روش ذیل استفاده شده است:

$$F_{ave} = (L, M, U)$$

$$x_m^1 = \frac{L+M+U}{3}; x_m^2 = \frac{L+2M+U}{4}; x_m^3 = \frac{L+4M+U}{6}$$

$$\text{Crisp number} = Z^* = \max(x_{max}^1, x_{max}^2, x_{max}^3)$$

در فرمول فوق، عدد قطعی برابر بزرگ‌ترین مقدار x_{max}^i می‌باشد (Bojadziev & Bojadziev, 2007). همچنین برای رد یا تأیید شاخص‌ها از آستانه تحمل ۰,۷ استفاده شده است.

در مرحله دوم پژوهش جهت تعیین اهمیت ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها از روش تصمیم‌گیری چندمعیاره بهترین-بدترین استفاده شده است. در صورتی که ما n معیار داشته باشیم و در نظر داشته باشیم که بین آن‌ها به صورت زوجی مقایسه انجام دهیم، می‌توانیم ماتریسی با n سطر و n ستون به صورت ذیل تشکیل دهیم. در این ماتریس هر درایه به صورت a_{ij} عملکرد نسبی معیار i به معیار j را نشان می‌دهد:

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix}$$

در این رابطه $a_{ij}=1$ این موضوع را نشان می‌دهد که معیارهای i و j دارای اولویت یکسانی نسبت به یکدیگر می‌باشند. در صورتی که $a_{ij}>1$ باشد نشان می‌دهد که معیار i نسبت به معیار j از اولویت برخوردار است. $a_{ij}=9$ بیانگر اهمیت بالا (مطلق) معیار i نسبت به j است. اهمیت i نسبت به j با a_{ji} نشان داده می‌شود. در خصوص این موضوع که ماتریس A یک ماتریس متقابل بتواند باشد، لازم است در رابطه با تمام i و j ها تساوی‌های $a_{ij}=1/a_{ji}$ و $a_{ii}=1$ برقرار باشد. با در نظر گرفتن این موضوع که ماتریس مورد نظر یک ماتریس متقابل باشد، جهت دستیابی به ماتریس A کافی است تعداد $\frac{n-1}{2}$ مقایسه زوجی در نظر بگیریم. حال مقایسه‌های زوجی زمانی سازگار خواهد بود که داشته باشیم:

$$a_{ik} * a_{kj} = a_{ij}, \forall i, j$$

روش اجرایی در تحلیل بهترین-بدترین شامل مراحل ذیل می‌باشد:
 الف) تعیین مجموعه معیارها: در این مرحله معیارهای C_1, C_2, \dots, C_n را برای تعیین وزن یا تصمیم‌گیری در نظر می‌گیریم.

ب) تعیین بهترین و بدترین معیار. در این مرحله فرم تصمیم‌گیرنده صرفاً بهترین معیار و بدترین معیار را مشخص نموده و مقایسه‌ای در رابطه با سایر معیارها انجام نمی‌دهد.
 پ) در این مرحله فرد تصمیم‌گیرنده، میزان اولویت بهترین معیار را نسبت به سایر معیارها با استفاده از درج اعداد ۱ تا ۹ مشخص می‌نماید. نتایج مقایسه‌های انجام‌شده بدین صورت خواهد بود:

$$AB = (a_{B1}, a_{B2}, \dots, a_{Bn})$$

که در این مجموعه a_{BJ} بیانگر اولویت معیار B نسبت به معیار J خواهد بود. بدیهی است که $a_{BB}=1$.

ت) در این مرحله فرد تصمیم‌گیرنده، میزان اولویت سایر معیارها را نسبت به بدترین معیار با استفاده از درج اعداد ۱ تا ۹ مشخص می‌نماید. نتایج مقایسه‌های انجام‌شده بدین صورت خواهد بود:

$$AW = (a_{W1}, a_{W2}, \dots, a_{Wn})$$

که در این مجموعه a_{JW} بیانگر اولویت معیار J نسبت به معیار W خواهد بود. بدیهی است که $a_{WW}=1$.

ث) یافتن وزن‌های بهینه $(W_1^*, W_2^*, \dots, W_n^*)$: در خصوص هر معیار یک وزن بهینه یگانه وجود دارد به طوری که برای هر جفت از W_B/W_J و W_J/W_W خواهیم داشت:

$$\frac{W_j}{W_w} = a_{jw}, \quad \frac{W_b}{W_j} = a_{bj}$$

جهت در نظر گرفتن شرط‌های فوق برای همه j ها، می‌بایست راه‌حلی پیدا کرد. با در نظر گرفتن این موضوع که وزن‌ها مثبت و یا صفر و جمع‌پذیر هستند، مسئله مورد نظر

بدین صورت خواهد بود:

$$\min \max_j \left\{ \left| \frac{w_B}{w_j} - a_{Bj} \right|, \left| \frac{w_j}{w_W} - a_{jW} \right| \right\}$$

s.t.

$$\sum_j w_j = 1$$

$$w_j \geq 0, \text{ for all } j$$

حال این مسئله را می‌توانیم به مسئله ذیل تبدیل کنیم:

$$\min \xi$$

s.t.

$$\left| \frac{w_B}{w_j} - a_{Bj} \right| \leq \xi, \text{ for all } j$$

$$\left| \frac{w_j}{w_W} - a_{jW} \right| \leq \xi, \text{ for all } j$$

$$\sum_j w_j = 1$$

$$w_j \geq 0, \text{ for all } j$$

با حل مسئله فوق، مقدار وزن‌های بهینه به دست خواهد آمد (Rezaei, 2015).

در مرحله سوم می‌بایست وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با وضعیت ایدئال مقایسه شود. بدین منظور پرسشنامه مرحله سوم پژوهش جهت ارزیابی وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی، پس از نهایی شدن شاخص‌ها ارائه شده و نظارت جمع‌آوری شده است. سپس با استفاده از انجام محاسبات فازی، تفاضل میانگین فازی وضعیت موجود و میانگین فازی نظرات خبرگان پژوهش در مرحله اول محاسبه می‌گردد. اگر اعداد P1 و P2 دو عدد فازی مثلی به شرح ذیل باشد، آنگاه تفاضل فازی این دو عدد (شکاف فازی) بدین صورت محاسبه می‌گردد:

$$P1 = (I1, m1, u1)$$

$$P2 = (I2, m2, u2)$$

$$G(P1, P2) = \sqrt{\frac{1}{3} \{ (I1 - I2)^2 + (m1 - m2)^2 + (u1 - u2)^2 \}}$$

یافته‌های پژوهش

الف) نتایج حاصل از اجرای روش دلفی فازی جهت تعیین مدل ارزیابی عملکرد:

با مطالعه منابع نظری پژوهش، ۹۶ شاخص جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی مشخص گردید که شاخص‌های مذکور با استفاده از مبانی نظری در ۳ بعد و ۱۵ مؤلفه طبقه‌بندی شدند. در گام بعد جهت بررسی شاخص‌ها توسط خبرگان پژوهش ابتدا با ۱۰ نفر از خبرگان مصاحبه انجام پذیرفت. معیار انتخاب خبرگان پژوهش در مرحله مصاحبه و نیز مراحل مربوط به توزیع پرسشنامه در جدول شماره ۲ ارائه گردیده است:

جدول ۲. کاربرد منابع دانش پژوهش

رشته‌ها و مهارت‌ها	سازمان‌ها و منابع	ادبیات مربوطه
انجمن‌های تخصصی	جامعه حسابداران رسمی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار	مدیران مؤسسات حسابرسی و سازمان بورس و اوراق بهادار با سابقه تعامل با کمیته‌های حسابرسی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد
متخصصین حرفه‌ای در زمینه حسابداری و حسابرسی	مدیران مالی و حسابرسی داخلی شرکت‌های بورسی، اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های بورسی	مدیران مالی شرکت‌های بورسی با سابقه تعامل با کمیته حسابرسی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد، مدیران حسابرسی داخلی شرکت‌های بورسی با سابقه تعامل با کمیته حسابرسی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد، اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های بورسی دارای تخصص مالی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد
متخصصین حرفه‌ای عملیاتی	اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های بورسی و اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌های بورسی	اعضای کمیته حسابرسی فاقد تخصص مالی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد و اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌های بورسی متخصص در امر ارزیابی عملکرد

با توجه به حجم بالای افراد فوق‌الذکر به‌عنوان جامعه پژوهش، از نمونه‌گیری اعضای جامعه برای انجام پژوهش استفاده می‌گردد. با توجه به اینکه اسامی برخی از افراد جامعه

آماري شرح داده شده در فوق، در اختيار نيست، بايد از ميان افراد در دسترس نمونه مورد نظر انتخاب گردند. روش منتخب نمونه گيري در پژوهش حاضر، روش گلوله برفي بوده و افراد مختلف از طريق ارتباط با ساير افراد انتخاب شده اند. نمونه اوليه نيز از طريق جستجو در جامعه پژوهش و با در نظر گرفتن تخصص آن‌ها و به صورت قضاوتي هدفمند انتخاب شده است (حريري، ۱۳۸۵).

در مصاحبه‌هاي انجام شده در خصوص ۶ شاخص اصلاح نگارشي و محتوايي جهت تطبيق با شرايط فعلي محيط اقتصادي کشور صورت پذيرفت. در رابطه با يک شاخص نيز مؤلفه آن تغيير يافت. در خصوص ۷ شاخص موضوعاتي به عناوين شاخص‌ها اضافه گرديد تا مفهوم شاخص‌ها به صورت مناسب تری بيان گردد. يک شاخص نيز به سبب عدم وجود ساختار قانوني شاخص مدنظر در ايران حذف گرديد. در گام بعدي ۹۵ شاخص نهايي شده جهت غربالگري به ۵۶ نفر از خبرگان پژوهش ارائه گرديد که با استفاده از روش دلفي فزي پاسخ‌هاي داده شده توسط خبرگان پژوهش موردبررسي قرار گرفت. با محاسبه ميانگين فزي اعداد و سپس فزي زدائي آن‌ها، شاخص‌هايي که عدد فزي زدائي شده آن‌ها کمتر از ۰٫۷ بوده حذف شدند. در جدول شماره ۳ ابعاد، مؤلفه‌ها و تعداد شاخص‌هاي هر مؤلفه مستخرج از مباني نظري پژوهش ارائه گرديده است:

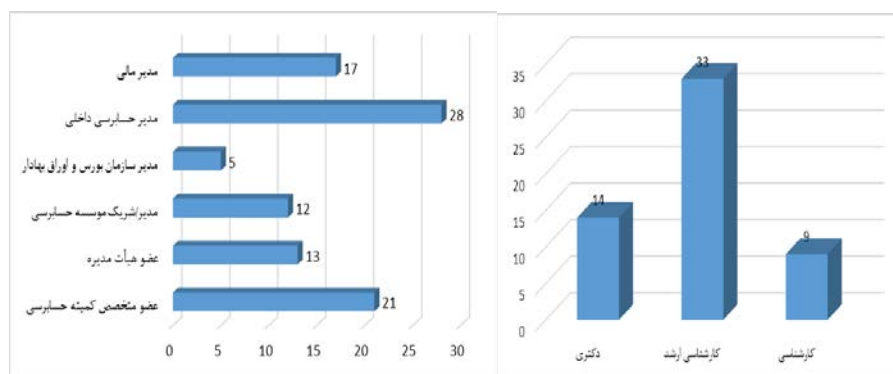
جدول ۳. چارچوب اوليه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی

تعداد شاخص	مؤلفه	ابعاد
۶	استقلال اعضای کمیته حسابرسی	ترکیب تیم کمیته حسابرسی
۸	تخصص اعضای کمیته حسابرسی	
۳	تعداد اعضای کمیته حسابرسی	
۱۰	توانایی اعضای کمیته حسابرسی	
۶	توانایی رئیس کمیته حسابرسی	
۳۳	جمع تعداد شاخص‌های ترکیب کمیته حسابرسی	
۸	تعامل با حسابرس داخلی و نظارت بر فعاليت آن	وظايف کمیته حسابرسی
۶	تعامل با حسابرس مستقل و نظارت بر فعاليت آن	
۷	نظارت بر گزارشگري مالي و غيرمالي و شناخت نسبت	

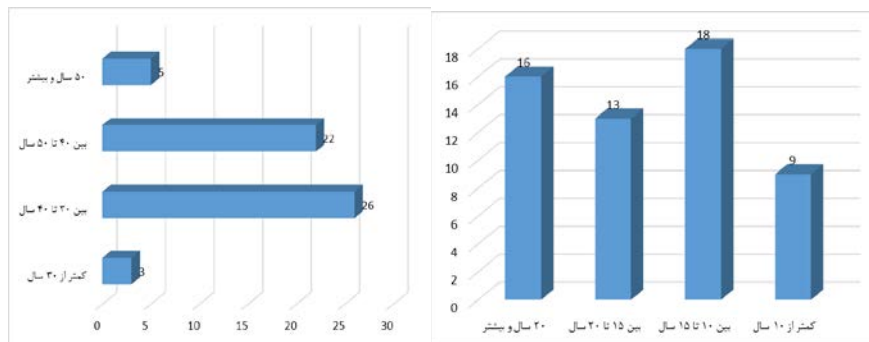
تعداد شاخص	مؤلفه	ابعاد
	به کسب و کار	
۵	نظارت بر اثربخشی کنترل‌های داخلی و سیستم‌های مدیریت ریسک	
۴	نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب	
۳۰	جمع تعداد شاخص‌های وظایف کمیته حسابرسی	
۵	ارتباط با هیئت‌مدیره	فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی
۶	ارتباط با سهام‌داران	
۹	جلسات کمیته حسابرسی	
۷	منابع کمیته حسابرسی	
۵	منشور کمیته حسابرسی	
۳۲	جمع تعداد شاخص‌های فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی	
۹۵	جمع کل شاخص‌های یافت شده برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی	

در نمودار شماره ۲ مشخصات خبرگان پژوهش که در مرحله اول توزیع پرسشنامه شرکت کرده‌اند (۵۶ نفر) ارائه شده است:

نمودار ۲. تحلیل آماری مشخصات خبرگان پژوهش

پراکندگی تحصیلات خبرگان پژوهش پراکندگی سوابق حرفه‌ای خبرگان پژوهش

پراکندگی میزان تجربه کاری خبرگان پژوهش پراکندگی سن خبرگان پژوهش

در جدول شماره ۴ مقادیر میانگین فازی نظرات خبرگان پژوهش و مقادیر فازی زدایی شده ارائه شده است. با در نظر گرفتن معیار ۰,۷, برای رد شدن شاخص‌ها توسط خبرگان، تعداد ۱۷ شاخص رد شده و الباقی شاخص‌ها (۷۸ شاخص) مورد تأیید خبرگان پژوهش قرار گرفت:

جدول ۴. نتایج حاصل از اجرای روش دلفی فازی جهت غربالگری شاخص‌ها؛ منبع: یافته‌های

پژوهش

میانگین فازی			L+M+U/3	L+2M+U/4	L+4M+U/6	مقدار فازی زدایی شده	وضعیت	شاخص	ردیف
L	M	U							
0.636	0.779	0.856	0.757	0.763	0.768	0.768	تأیید	فقدان هرگونه ارتباط خانوادگی، تجاری، بانکی، مشاوره‌ای، قانونی و صنعتی در حال حاضر و یا ۳ سال گذشته با شرکتی که عضو کمیته حسابرسی آن می‌باشد.	1
0.638	0.782	0.854	0.758	0.764	0.770	0.770	تأیید	عدم دریافت حق‌الزحمه از شرکت و یا اعضای مربوط به شرکت به جز حق‌الزحمه مربوط به کمیته حسابرسی	2

ردیف	شاخص	وضعیت	مقدار فازی زدایی شده	L+4M+U/6	L+2M+U/4	L+M+U/3	میانگین فازی		
							L	M	U
3	فقدان ارتباط خانوادگی و کاری با هر یک از اعضای موسسه حسابداری شرکت در ۳ سال گذشته	تأیید	0.704	0.704	0.699	0.695	0.810	0.713	0.561
4	عدم اشتغال در شرکت‌های زیرمجموعه و یا شرکت مادر	رد	0.688	0.688	0.684	0.679	0.788	0.697	0.552
5	عدم داشتن جایگاهی همانند شریک، سهام‌دار عمده یا مدیر اجرایی در شرکتی که از شرکت اصلی در ۳ سال گذشته دریافت‌های منابع مالی عمده داشته یا شرکتی که توسط شرکت اصلی ایجاد شده است.	تأیید	0.731	0.731	0.726	0.721	0.825	0.740	0.598
6	نسبت تعداد اعضای مستقل در کمیته حسابداری به کل تعداد اعضای کمیته حسابداری	تأیید	0.749	0.749	0.744	0.739	0.847	0.758	0.613
7	وجود حداقل ۱ عضو متخصص در امور حسابداری و موضوعات مربوطه در کمیته حسابداری (دارای مدرک حرفه‌ای حسابداری و حسابداری یا سابقه کار در بالاترین سمت‌های امور حسابداری و حسابداری)	تأیید	0.831	0.831	0.825	0.818	0.884	0.844	0.728
8	داشتن توانایی پرسیدن سؤال‌های مناسب در راستای فهم کامل بودن و دقیق بودن صورت‌های مالی توسط اعضای کمیته حسابداری	تأیید	0.813	0.813	0.807	0.801	0.878	0.825	0.702
9	داشتن دانش مالی توسط اعضای کمیته حسابداری جهت فهم صورت‌های مالی	تأیید	0.804	0.804	0.798	0.792	0.873	0.817	0.685

ردیف	شاخص	وضعیت	مقدار فازی زدایی شده	L+4M+U/6	L+2M+U/4	L+M+U/3	میانگین فازی		
							L	M	U
10	نسبت تعداد اعضای دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی به کل تعداد اعضای کمیته حسابرسی	تأیید	0.765	0.765	0.760	0.755	0.861	0.776	0.628
11	داشتن تجربه کافی در زمینه کنترل‌های داخلی و گزارش‌گری آن توسط اعضای کمیته حسابرسی	تأیید	0.806	0.806	0.800	0.794	0.874	0.818	0.690
12	داشتن شناخت و فهم نسبت به عملکردهای کمیته حسابرسی توسط اعضای کمیته حسابرسی	تأیید	0.783	0.783	0.777	0.772	0.869	0.794	0.653
13	داشتن سابقه فعالیت به عنوان عضو کمیته حسابرسی در شرکت‌های دیگر	رد	0.668	0.668	0.664	0.660	0.799	0.677	0.503
14	وجود متخصص در کمیته حسابرسی در رابطه با صنعتی که شرکت در آن فعالیت می‌نماید	تأیید	0.800	0.800	0.794	0.789	0.868	0.811	0.688
15	وجود حداقل ۳ عضو در کمیته حسابرسی	تأیید	0.754	0.754	0.749	0.744	0.849	0.764	0.619
16	افزایش داوطلبانه تعداد اعضای کمیته حسابرسی در سال جاری نسبت به سال گذشته	رد	0.547	0.547	0.546	0.544	0.713	0.550	0.371
17	تعداد اعضای کمیته حسابرسی	رد	0.665	0.665	0.661	0.657	0.803	0.674	0.494
18	وجود برنامه‌های مدون جهت به روز نمودن اطلاعات اعضای کمیته حسابرسی در زمینه اصول گزارش‌گری، استانداردهای حسابداری و حسابرسی و قوانین کسب و کار	تأیید	0.803	0.803	0.798	0.792	0.877	0.815	0.683
19	وجود برنامه‌های مدون جهت به روز نمودن اطلاعات اعضای کمیته	تأیید	0.794	0.794	0.788	0.783	0.875	0.805	0.668

میانگین فازی			L+M+U/3	L+2M+U/4	L+4M+U/6	مقدار فازی زدایی شده	وضعیت	شاخص	ردیف
L	M	U							
								حسابرسی در زمینه ماهیت کسب و کار، انواع فعالیت‌های شرکت و ریسک‌های موجود در کسب و کار شرکت	
0.575	0.734	0.830	0.713	0.718	0.724	0.724	تأیید	توانایی پرسش سؤالات مهم و سخت گیرانه در جلسات کمیته و سخت گیری در خصوص کیفیت پاسخ‌های ارائه شده	20
0.581	0.744	0.841	0.722	0.727	0.733	0.733	تأیید	توانایی کسب اطلاعات لازم توسط اعضای کمیته در خارج از جلسات رسمی با حسابرس مستقل، حسابرس داخلی و سایر افراد	21
0.703	0.828	0.880	0.804	0.810	0.816	0.816	تأیید	شناخت اعضای کمیته حسابرسی نسبت به کسب و کار شرکت	22
0.657	0.793	0.865	0.772	0.777	0.782	0.782	تأیید	تعهد زمانی اعضای کمیته نسبت به فعالیت‌های کمیته حسابرسی (اختصاص وقت کافی)	23
0.211	0.345	0.503	0.353	0.351	0.349	0.353	رد	وجود تنوع جنسیتی در ترکیب کمیته حسابرسی	24
0.384	0.562	0.715	0.554	0.556	0.558	0.558	رد	عضویت همزمان در سایر کمیته‌های نظارتی هیئت‌مدیره	25
0.461	0.629	0.757	0.615	0.619	0.622	0.622	رد	میزان شهرت اعضای کمیته حسابرسی در راستای داشتن تعهد به حرفه (دارای سابقه طولانی مدت در سمت‌های مدیریتی، عضویت در جوامع رسمی و داشتن سابقه عضویت در کمیته حسابرسی شرکت‌های مختلف)	26

ردیف	شاخص	وضعیت	مقدار فازی زدایی شده	L+4M+U/6	L+2M+U/4	L+M+U/3	میانگین فازی		
							L	M	U
27	توانایی تطبیق عملکرد توسط اعضا با انتظارات عمومی جامعه از کمیته حسابرسی	رد	0.635	0.635	0.631	0.627	0.779	0.642	0.461
28	همکاری رئیس کمیته حسابرسی با سایر اعضای کمیته حسابرسی و تصمیم‌گیری جمعی	تأیید	0.775	0.775	0.770	0.765	0.863	0.785	0.646
29	توانایی رئیس کمیته حسابرسی در ایجاد فضایی جهت پرسش سؤال‌های مهم و سخت‌گیرانه از مدیریت و سایر افراد در جلسات کمیته حسابرسی	تأیید	0.748	0.748	0.743	0.739	0.843	0.757	0.616
30	توانایی رئیس کمیته حسابرسی در مدیریت دستور کار جلسات و ایجاد فرصت کافی برای هر یک از اعضای کمیته حسابرسی	تأیید	0.771	0.771	0.766	0.761	0.863	0.782	0.638
31	آگاهی رئیس کمیته نسبت به ابعاد گزارش‌گری مالی، مدیریت ریسک، کیفیت حسابرسی و کنترل‌های داخلی	تأیید	0.812	0.812	0.805	0.799	0.877	0.824	0.696
32	توانایی رئیس کمیته حسابرسی در حفظ ارتباط با حسابرس مستقل و داخلی	تأیید	0.765	0.765	0.758	0.752	0.856	0.777	0.624
33	آشنایی کامل با فرهنگ سازمانی شرکت و شناخت کافی نسبت به سایر اعضای کمیته حسابرسی	تأیید	0.739	0.739	0.733	0.727	0.844	0.750	0.588
34	ارائه گزارش به مجمع سهام‌داران در خصوص اینکه صورت‌های مالی شرکت با توجه به نظرات حسابرس	رد	0.649	0.649	0.645	0.642	0.764	0.655	0.506

ردیف	شاخص	وضعیت	مقدار فازی زدایی شده	L+4M+U/6	L+2M+U/4	L+M+U/3	میانگین فازی		
							L	M	U
	مستقل و مدیریت در انطباق با استانداردهای حسابداری پذیرفته شده تهیه شده است یا خیر؟								
35	تکراری نبودن اطلاعات مندرج در گزارش کمیته حسابرسی نسبت به گزارش های مالی سالیانه	رد	0.650	0.650	0.646	0.642	0.788	0.657	0.480
36	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در خصوص وظایف و عملکرد کمیته حسابرسی بر اساس الزامات منشور کمیته حسابرسی	رد	0.654	0.654	0.651	0.647	0.782	0.662	0.498
37	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در زمینه رعایت موارد مورد نظر در ترکیب اعضای کمیته حسابرسی	رد	0.643	0.643	0.639	0.635	0.770	0.652	0.483
38	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در زمینه نتایج حاصل از بررسی اثربخشی حسابرس داخلی و میزان تخصص، تجربه و کیفیت حسابرسی داخلی	رد	0.674	0.674	0.670	0.665	0.794	0.682	0.521
39	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در خصوص نتایج حاصل از بررسی اثربخشی و استقلال حسابرس مستقل و دلایل عزل یا انتخاب مجدد وی	رد	0.684	0.684	0.680	0.676	0.803	0.693	0.532
40	تدوین و ارائه گزارش فعالیت سالانه کمیته حسابرسی حداقل شامل معرفی اعضا و سوابق آنها، اهم وظایف و فعالیت های انجام شده و میزان رعایت الزامات منشور کمیته حسابرسی	تأیید	0.758	0.758	0.752	0.746	0.854	0.771	0.614

میانگین فازی			L+M+U/3	L+2M+U/4	L+4M+U/6	مقدار فازی زدایی شده	وضعیت	شاخص	ردیف
L	M	U							
0.608	0.757	0.849	0.738	0.743	0.748	0.748	تأیید	مشخص نمودن منابع مورد نیاز توسط کمیته حسابرسی و درخواست آن از هیئت‌مدیره و تأیید آن توسط هیئت‌مدیره	41
0.653	0.796	0.868	0.772	0.778	0.784	0.784	تأیید	وجود فرآیند ارزیابی اثربخشی کمیته حسابرسی توسط هیئت‌مدیره	42
0.671	0.807	0.875	0.784	0.790	0.796	0.796	تأیید	ارائه گزارش‌های دوره‌ای به هیئت‌مدیره در خصوص کیفیت گزارش‌های مالی، نظرات حسابرس مستقل و تطبیق فعالیت‌های شرکت با قوانین و مقررات	43
0.641	0.784	0.866	0.764	0.769	0.774	0.774	تأیید	ارائه گزارش‌های دوره‌ای به هیئت‌مدیره در خصوص عملکرد و استقلال حسابرس مستقل و عملکرد حسابرس داخلی	44
0.642	0.781	0.859	0.761	0.766	0.771	0.771	تأیید	تشکیل جلسه با حسابرس داخلی، حسابرس مستقل و اعضای کمیته ریسک بدون حضور مدیریت	45
0.704	0.829	0.882	0.805	0.811	0.817	0.817	تأیید	درصد مشارکت اعضای کمیته حسابرسی در جلسات کمیته حسابرسی	46
0.548	0.712	0.824	0.695	0.699	0.703	0.703	تأیید	میزان مشارکت حسابرس مستقل و داخلی در جلسات کمیته حسابرسی	47
0.607	0.741	0.827	0.725	0.729	0.733	0.733	تأیید	میزان مشارکت مدیران ارشد و عملیاتی شرکت در جلسات کمیته حسابرسی	48
0.588	0.743	0.841	0.724	0.729	0.733	0.733	تأیید	تعداد جلسات کمیته حسابرسی برگزار شده در سال	49

ردیف	شاخص	وضعیت	مقدار فازی زدایی شده	L+4M+U/6	L+2M+U/4	L+M+U/3	میانگین فازی		
							L	M	U
50	برنامه ریزی مناسب برگزاری جلسات کمیته حسابرسی در زمان‌های مهم در سال (در زمان تکمیل کار حسابرس مستقل، جلسات هیئت مدیره و ...)	تأیید	0.774	0.774	0.769	0.763	0.860	0.785	0.645
51	زمان بندی مناسب هر جلسه به گونه‌ای که به اندازه کافی، موضوعات مورد بحث، استدلال، بررسی و نتیجه گیری شود	تأیید	0.778	0.778	0.773	0.768	0.863	0.788	0.651
52	وجود دستور جلسه برای هر جلسه کمیته حسابرسی به صورت مکتوب	تأیید	0.782	0.782	0.776	0.769	0.864	0.795	0.649
53	ارائه مدارک و مستندات و اطلاعات لازم قبل از جلسات کمیته حسابرسی به اعضا	تأیید	0.796	0.796	0.790	0.784	0.870	0.807	0.676
54	تخصیص سهام شرکت به اعضای کمیته حسابرسی تا میزانی که استقلال آن‌ها از بین نرود	رد	0.471	0.471	0.471	0.471	0.626	0.471	0.315
55	اختیار استفاده از مشاوران برون سازمانی و وجود منابع کافی در این خصوص	رد	0.683	0.683	0.679	0.675	0.805	0.691	0.529
56	کافی بودن حق الزحمه اعضای کمیته حسابرسی	تأیید	0.741	0.741	0.736	0.732	0.845	0.750	0.600
57	دسترسی به اطلاعات با کیفیت، کامل، دقیق و در زمان مناسب و وجود افرادی در سازمان جهت کمک به فعالیت‌های کمیته حسابرسی	تأیید	0.786	0.786	0.781	0.776	0.870	0.796	0.661
58	وجود برنامه زمانی برای جلسات و	تأیید	0.763	0.763	0.757	0.752	0.857	0.774	0.624

میانگین فازی			L+M+U/3	L+2M+U/4	L+4M+U/6	مقدار فازی زدایی شده	وضعیت	شاخص	ردیف
L	M	U							
								وظایف سالیانه و ارائه به اعضای کمیته حسابرسی قبل از شروع سال جهت کمک به برنامه ریزی فعالیت‌ها توسط اعضای کمیته حسابرسی	
0.613	0.763	0.850	0.742	0.747	0.752	0.752	تأیید	وجود قوانین مشخص در خصوص عملکردهای کمیته حسابرسی در استانداردهای حاکمیت شرکتی	59
0.596	0.746	0.837	0.726	0.731	0.736	0.736	تأیید	وجود فرهنگ سازمانی در خصوص انتقال برخی از وظایف مدیریت به کمیته حسابرسی همانند تطبیق فعالیت شرکت با قوانین و مقررات و وجود منشور اخلاقی سازمانی	60
0.668	0.804	0.871	0.781	0.786	0.792	0.792	تأیید	وجود دستورالعمل رسمی تشکیل کمیته حسابرسی و وجود شرح وظایف و اختیارات مشخص مصوب هیئت مدیره شرکت (منشور کمیته حسابرسی)	61
0.614	0.763	0.852	0.743	0.748	0.753	0.753	تأیید	بررسی مناسب بودن منشور کمیته حسابرسی به صورت سالیانه	62
0.576	0.732	0.832	0.713	0.718	0.723	0.723	تأیید	تأکید بر دریافت گزارش‌های دوره‌ای از اشخاص مختلف در منشور کمیته حسابرسی	63
0.588	0.742	0.843	0.724	0.729	0.733	0.733	تأیید	تصریح اختیار ارزیابی کار حسابرس مستقل توسط کمیته حسابرسی در منشور کمیته حسابرسی	64
0.571	0.730	0.837	0.713	0.717	0.722	0.722	تأیید	تصریح پیشنهاد عزل، نصب و یا انتخاب مجدد حسابرس مستقل	65

میانگین فازی			L+M+U/3	L+2M+U/4	L+4M+U/6	مقدار فازی زدایی شده	وضعیت	شاخص	ردیف
L	M	U							
								توسط کمیته حسابرسی در منشور کمیته حسابرسی	
0.695	0.821	0.876	0.797	0.803	0.809	0.809	تأیید	داشتن ارتباط با مدیر حسابرسی داخلی، بررسی موضوعات ارائه شده توسط واحد حسابرسی داخلی و پیگیری جهت رفع نکات مورد نظر	66
0.685	0.814	0.874	0.791	0.797	0.803	0.803	تأیید	ارسال گزارش‌های حسابرسی داخلی به هیئت‌مدیره شرکت حسب ضرورت همانند گزارش‌های مربوط به مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی	67
0.704	0.826	0.879	0.803	0.809	0.814	0.814	تأیید	ارزیابی اثربخشی فعالیت‌های کنترلی موجود در صورت نبود واحد حسابرسی داخلی و کسب اطمینان معقول نسبت به اثربخشی فعالیت‌های کنترلی موجود	68
0.682	0.813	0.874	0.790	0.795	0.801	0.801	تأیید	بررسی استقلال و هدف‌مندی حسابرس داخلی در عمل و مطابقت با منشور تشکیل واحد حسابرسی داخلی	69
0.699	0.826	0.877	0.801	0.807	0.813	0.813	تأیید	بررسی صلاحیت و توانایی‌های مدیر و همکاران واحد حسابرسی داخلی	70
0.669	0.804	0.874	0.782	0.788	0.793	0.793	تأیید	نظارت و بررسی اثربخشی و عملکرد صحیح حسابرسی داخلی طبق ضوابط و مقررات	71
0.639	0.779	0.855	0.758	0.763	0.769	0.769	تأیید	داشتن اختیار پیشنهاد به هیئت‌مدیره برای انتصاب، برکناری و تعیین حقوق و مزایا و پاداش مدیر	72

ردیف	شاخص	وضعیت	مقدار فازی زدایی شده	L+4M+U/6	L+2M+U/4	L+M+U/3	میانگین فازی		
							L	M	U
	حسابرسی داخلی توسط کمیته حسابرسی								
73	بررسی و ارسال برنامه سالانه واحد حسابرسی داخلی و کفایت منابع مورد نیاز آن به هیئت‌مدیره جهت تصویب	تأیید	0.793	0.793	0.788	0.782	0.874	0.804	0.669
74	ارائه پیشنهاد در خصوص انتخاب، عزل و نصب حسابرس مستقل و تعیین حق الزحمه وی توسط کمیته حسابرسی	تأیید	0.702	0.702	0.698	0.694	0.819	0.711	0.552
75	بررسی برنامه سالیانه حسابرس مستقل و مناسب بودن پوشش آن در زمینه تغییرات کسب و کار، ریسک‌های جدید تجاری و ...	تأیید	0.717	0.717	0.712	0.707	0.829	0.727	0.567
76	پایش استقلال حسابرس مستقل و عدم تضاد منافع بالقوه آن با توجه به آیین رفتار حرفه‌ای حاکم بر حسابرس مستقل --	تأیید	0.725	0.725	0.719	0.714	0.831	0.735	0.577
77	وجود استراتژی مشخص در زمینه اخذ خدمات غیرحسابرسی از موسسه حسابرسی با توجه به قوانین و مقررات --	رد	0.677	0.677	0.673	0.668	0.799	0.686	0.520
78	ارزیابی یافته‌های حسابرس مستقل در جریان کار حسابرسی و درخواست از مدیریت جهت ارائه توضیح و مرتفع نمودن موارد --	تأیید	0.745	0.745	0.740	0.734	0.839	0.756	0.607
79	امکان برقراری ارتباط آزاد و کامل حسابرس مستقل با کمیته حسابرسی	تأیید	0.746	0.746	0.741	0.736	0.846	0.757	0.604

میانگین فازی			L+M+U/3	L+2M+U/4	L+4M+U/6	مقدار فازی زدایی شده	وضعیت	شاخص	ردیف
L	M	U							
0.699	0.822	0.883	0.801	0.807	0.812	0.812	تأیید	دسترسی به اطلاعات مربوط به ریسک‌های قانونی شرکت توسط کمیته حسابرسی	80
0.686	0.814	0.878	0.793	0.798	0.803	0.803	تأیید	بررسی فرآیندهای مربوط به ارزیابی و مدیریت ریسک توسط کمیته حسابرسی	81
0.721	0.839	0.882	0.814	0.820	0.827	0.827	تأیید	بررسی اثربخشی ساختار کنترل‌های داخلی توسط کمیته حسابرسی	82
0.682	0.815	0.873	0.790	0.796	0.803	0.803	تأیید	بررسی سیستم‌های کنترلی جهت حصول اطمینان از مطابقت فعالیت‌های شرکت با قوانین و مقررات حاکم بر کسب و کار شرکت توسط کمیته حسابرسی	83
0.704	0.829	0.879	0.804	0.810	0.816	0.816	تأیید	بررسی گزارشات حسابرسان داخلی و مستقل در خصوص کنترل‌های داخلی و ریسک‌های مربوطه توسط کمیته حسابرسی	84
0.571	0.712	0.798	0.694	0.698	0.703	0.703	تأیید	وجود ساختاری در شرکت جهت ارائه اطلاعات مهم توسط افراد درون شرکت (سوت زنها)	85
0.690	0.821	0.873	0.795	0.801	0.808	0.808	تأیید	بررسی فرآیندهای مربوط به کشف تقلب و فساد و کنترل‌های پیشگیرانه توسط کمیته حسابرسی	86
0.663	0.803	0.873	0.780	0.785	0.791	0.791	تأیید	بررسی موضوعات و گزارشات مربوط به عدم رعایت قوانین و مقررات و فرآیندهای مدیریت ریسک توسط کمیته حسابرسی	87
0.654	0.794	0.864	0.771	0.777	0.782	0.782	تأیید	درخواست از حسابرس مستقل جهت	88

میانگین فازی			L+M+U/3	L+2M+U/4	L+4M+U/6	مقدار فازی زدایی شده	وضعیت	شاخص	ردیف
L	M	U							
								بررسی نقاط ضعف کنترل‌های داخلی که دارای ریسک بالایی در وقوع فساد و تقلب است	
0.672	0.804	0.868	0.782	0.787	0.793	0.793	تأیید	بررسی صورت‌های مالی سالیانه و هرگونه نقطه نظر حسابرس مستقل در این زمینه	89
0.647	0.787	0.860	0.765	0.770	0.776	0.776	تأیید	بررسی شفافیت و کامل بودن افشائات در صورت‌های مالی همانند گزارش‌های تحلیل مدیریت (A&MD)	90
0.666	0.801	0.864	0.777	0.783	0.789	0.789	تأیید	کسب اطمینان معقول نسبت به قابلیت اطمینان و به موقع بودن گزارش‌های مالی شرکت	91
0.662	0.798	0.863	0.774	0.780	0.786	0.786	تأیید	بررسی قوانین و مقررات مربوطه در زمینه کاربرد استانداردهای حسابداری و مناسب بودن سیاست‌ها، برآوردها و قضاوت‌های انجام شده	92
0.605	0.753	0.838	0.732	0.737	0.742	0.742	تأیید	بررسی گزارش‌های مالی فصلی قبل از انتشار	93
0.550	0.710	0.814	0.691	0.696	0.701	0.701	تأیید	بررسی گزارش‌های منتشر شده در رسانه‌ها در خصوص سود هر سهم و گزارش‌های ارائه شده به تحلیلگران	94
0.666	0.800	0.870	0.779	0.784	0.789	0.789	تأیید	بررسی سیستم‌های اطلاعاتی شرکت	95

جهت بررسی روایی سازه نتایج توزیع پرسشنامه در مرحله اول پژوهش، از نرم‌افزار PLS و روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده گردید. ابتدا پایایی پرسشنامه با استفاده از معیارهای آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جداول شماره ۵

و ۶ ارائه شده است:

جدول ۵. مقادیر مربوط به آلفای کرونباخ کل پرسشنامه و ابعاد اصلی آن؛ منبع: یافته‌های پژوهش

آلفای کرونباخ	ابعاد
۰,۹۶	عملکرد کمیته حسابرسی
۰,۹۰	ترکیب تیم کمیته حسابرسی
۰,۹۱	فرآیندهای کاری و گزارشگری
۰,۹۳	وظایف کمیته حسابرسی

جدول ۶. مقادیر مربوط به پایایی ترکیبی مؤلفه‌های پژوهش؛ منبع: یافته‌های پژوهش

پایایی ترکیبی	مؤلفه‌ها
۰,۷۹	استقلال اعضای کمیته
۰,۸۳	تخصص اعضای کمیته
۰,۸۳	توانایی اعضا
۰,۸۸	توانایی رئیس کمیته
۰,۸۸	ارتباط با هیئت مدیره
۰,۸۷	جلسات کمیته حسابرسی
۰,۸۷	منابع کمیته حسابرسی
۰,۸۴	مشور کمیته حسابرسی
۰,۸۷	تعامل با حسابرسی داخلی
۰,۹۱	تعامل با حسابرسی مستقل
۰,۹۲	نظارت بر کنترل‌های داخلی
۰,۸۳	نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب
۰,۹۰	نظارت بر گزارشگری مالی

با توجه به مقادیر مربوط به آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی که بزرگ‌تر از ۰,۷ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش از پایایی قابل قبولی برخوردار است. همچنین شاخص نیکویی برازش مدل نیز بر اساس محاسبات صورت گرفته برابر ۰,۴۸ بوده که نشان‌دهنده برازش قابل قبول مدل می‌باشد. در خصوص بارهای عاملی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدل نیز جداول ذیل ارائه شده است. ابتدا مقادیر مربوط به بارهای عاملی و

مدل ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی: شاخص‌ها و اهمیت هر کدام؛ جوادی پور و همکاران | ۳۷

ضرایب معناداری بارهای عاملی ابعاد و مؤلفه‌های مدل و سپس به تفکیک هر شاخص ارائه می‌شود:

جدول ۷. مقادیر مربوط به بارهای عاملی و ضرایب معناداری آن (ابعاد و مؤلفه‌ها)؛ منبع: یافته‌های

پژوهش

ضریب معناداری بار عاملی	بار عاملی	ابعاد و مؤلفه‌ها
31.69	0.87	ترکیب تیم کمیته حسابرسی
14.11	0.65	استقلال اعضای کمیته
20.20	0.80	تخصص اعضای کمیته
45.59	0.90	توانایی اعضا
21.26	0.83	توانایی رئیس کمیته
82.27	0.95	فرآیندهای کاری و گزارشگری
9.73	0.69	ارتباط با هیئت‌مدیره
26.64	0.86	جلسات کمیته حسابرسی
23.20	0.82	منابع کمیته حسابرسی
17.79	0.78	منشور کمیته حسابرسی
46.86	0.92	وظایف کمیته حسابرسی
18.06	0.78	نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب
49.80	0.89	نظارت بر گزارشگری مالی
14.07	0.71	تعامل با حسابرسی مستقل
23.57	0.85	نظارت بر کنترل‌های داخلی
13.40	0.75	تعامل با حسابرسی داخلی

ب) نتایج حاصل از اجرای روش بهترین-بدترین جهت تعیین اهمیت ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد:

پرسشنامه مرحله دوم پژوهش مطابق با روش بهترین-بدترین تهیه گردید و در اختیار خبرگان پژوهش قرار گرفت. پس از توزیع پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری پاسخ‌ها، وزن هر یک از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها تعیین گردید. روش انجام این کار در نرم‌افزار اکسل و از

طریق تابع SOLVER می‌باشد. بدین صورت که مسئله تعیین وزن شاخص‌ها به صورت یک مسئله تصمیم‌گیری چند معیاره در این تابع نوشته شده و محدودیت‌ها نیز (جمع وزن شاخص‌ها ۱ باشد و خطای مقایسات زوجی انجام شده حداقل باشد) درج شده تا به وزن بهینه هر شاخص برسیم. در این خصوص یک‌بار مقایسه زوجی در خصوص تعیین وزن ابعاد، ۳ بار مقایسه زوجی جهت تعیین وزن مؤلفه‌های هر بعد و ۱۳ بار مقایسه زوجی جهت تعیین وزن شاخص‌های هر مؤلفه برای هر یک از پاسخ‌های داده شده انجام شده است. در بین ابعاد، بیشترین وزن به فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی با حدود ۶۰ درصد اختصاص پیدا کرد سپس وظایف کمیته حسابرسی با حدود ۲۳ درصد در اولویت دوم قرار گرفت. در جدول شماره ۸ وزن ابعاد و مؤلفه‌ها ارائه شده و وزن نهایی مؤلفه‌ها به صورت حاصل ضرب وزن بعد مربوطه در وزن مؤلفه آن محاسبه گردیده است:

جدول ۸. وزن ابعاد و مؤلفه‌های پژوهش به دست آمده از طریق به کارگیری روش بهترین - بدترین؛

منبع: یافته‌های پژوهش

بعد	مؤلفه	وزن بعد	وزن مؤلفه	وزن مؤلفه (نهایی)
بعد ترکیب تیم کمیته حسابرسی	استقلال کمیته حسابرسی	17.5%	13.0%	2.3%
	تخصص کمیته حسابرسی		27.7%	4.9%
	توانایی اعضای کمیته حسابرسی		37.6%	6.6%
	توانایی رئیس کمیته حسابرسی		21.7%	3.8%
بعد فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی	ارتباط با هیئت مدیره	59.8%	21.9%	13.1%
	جلسات کمیته حسابرسی		39.5%	23.6%
	منابع کمیته حسابرسی		25.6%	15.3%
	منشور کمیته حسابرسی		13.1%	7.8%
بعد وظایف و مسئولیت‌های کمیته حسابرسی	تعامل با حسابرسی داخلی	22.6%	18.6%	4.2%
	تعامل با حسابرسی مستقل		9.1%	2.1%
	نظارت بر کنترل‌های داخلی		26.3%	6.0%

وزن مؤلفه (نهایی)	وزن مؤلفه	وزن بعد	مؤلفه	بعد
3.3%	14.4%		نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب	
7.1%	31.5%		نظارت بر گزارشگری مالی	

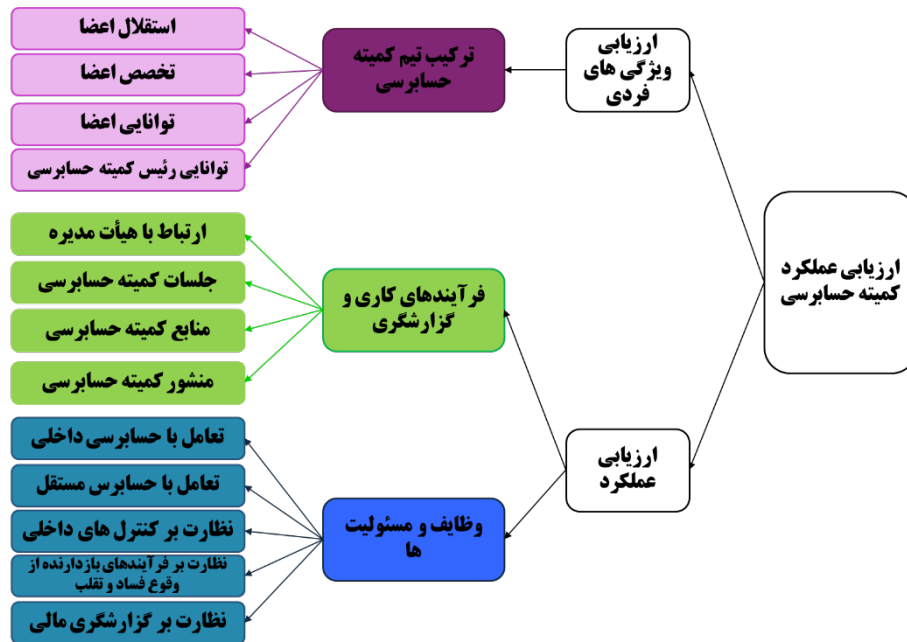
پ) نتایج حاصل از اجرای روش شکاف فازی جهت تعیین شکاف بین وضعیت موجود و مدل به‌دست‌آمده در پژوهش:

در رابطه با میزان شکاف بین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی در ایران و مدل به‌دست‌آمده در این زمینه، پرسشنامه‌ای جهت تعیین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد تهیه شد و در اختیار خبرگان پژوهش قرار گرفت. با استفاده از روش شکاف فازی، شکاف بین وضعیت موجود و مدل به‌دست‌آمده در پژوهش محاسبه گردید. در این خصوص اعداد فازی مرحله اول پژوهش و وضعیت موجود با یکدیگر مقایسه گردید به‌جز ۷ شاخص در خصوص ۷۱ شاخص اختلاف میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب وجود داشته و به عبارتی اختلاف فازی بزرگ‌تر از ۰,۲ بوده است. لیکن در خصوص شاخص‌های نسبت تعداد اعضای مستقل، نسبت تعداد اعضای متخصص، تعداد جلسات کمیته حسابرسی در سال، وجود حداقل یک عضو متخصص مالی در کمیته حسابرسی، داشتن دانش مالی توسط اعضای کمیته حسابرسی، وجود حداقل ۳ عضو در کمیته حسابرسی و بررسی صورت‌های مالی سالیانه توسط کمیته حسابرسی بین وضعیت موجود و مدل به‌دست‌آمده شکاف فازی وجود نداشته است. همچنین جهت آزمون معنادار بودن فاصله میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در سطح ابعاد ارزیابی عملکرد (سازه اصلی پژوهش) آزمون مقایسه زوجی انجام شد که نتایج این آزمون نشان‌دهنده شکاف معنادار میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب می‌باشد.

ت) ارائه مدل نهایی پژوهش

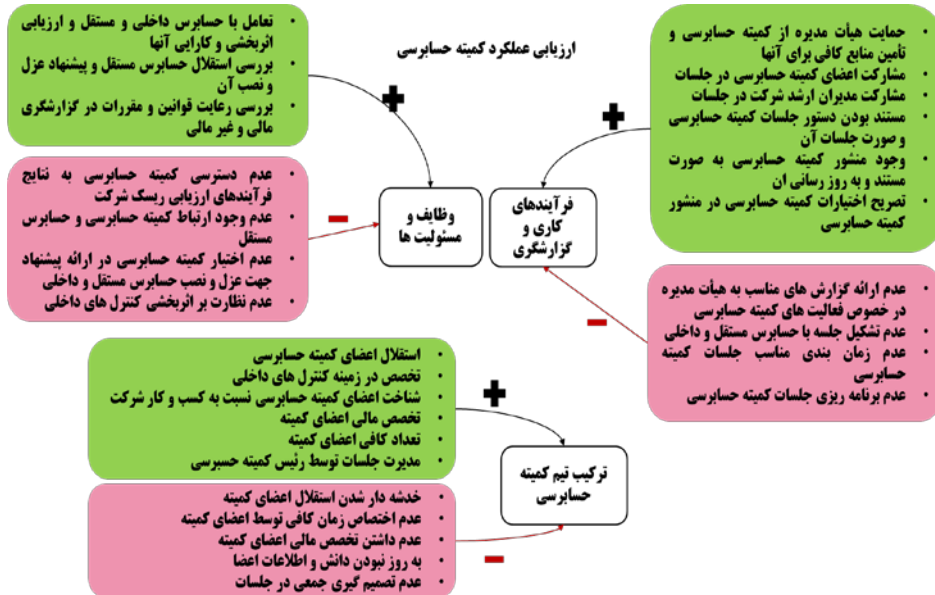
در نهایت مدل نهایی پژوهش برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی به شرح ذیل می‌باشد. با توجه به این موضوع که ترکیب تیم کمیته حسابرسی بیانگر ویژگی‌های مورد نیاز برای اعضای کمیته حسابرسی جهت ارائه عملکرد مناسب بوده و متضمن عملکرد مناسب کمیته حسابرسی لزوماً نمی‌باشد، لذا ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی را در ۲ قسمت ارزیابی ویژگی‌های فردی کمیته حسابرسی و ارزیابی عملکرد ارائه می‌شود:

نمودار ۲. مدل ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی

همچنین جهت درک بهتر از مدل پژوهش، مدل مفهومی عوامل مؤثر بر ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

نمودار ۳. مدل مفهومی عوامل مؤثر بر ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش مؤلفه‌های با اهمیت در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی به ترتیب جلسات کمیته حسابرسی، منابع کمیته حسابرسی، ارتباط با هیئت‌مدیره، منشور کمیته حسابرسی و نظارت بر گزارشگری مالی می‌باشد. در واقع از نظر خبرگان پژوهش بیشترین اولویت در هنگام ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی مرکز فعالیت کمیته حسابرسی که همان جلسات کمیته حسابرسی بوده و در اولویت‌های بعدی تأمین منابع کافی برای کمیته حسابرسی جهت انجام فعالیت‌های آن و ارتباط با هیئت‌مدیره جهت حمایت از فعالیت‌های کمیته حسابرسی است. همچنین در خصوص وظایف کمیته حسابرسی نیز نظارت بر گزارشگری مالی از جمله اولویت‌های مهم در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی بوده که یکی از فعالیت‌های اصلی کمیته حسابرسی می‌باشد.

در خصوص شکاف بین وضعیت موجود و مدل به‌دست‌آمده در پژوهش، یافته‌ها حاکی از وجود شکاف قابل توجه میان وضعیت موجود و مدل به‌دست‌آمده در پژوهش

بوده و از ۷۸ شاخص تأییدشده صرفاً در خصوص ۷ شاخص شکاف وجود نداشته که شاخص‌های مذکور نیز شاخص‌های مطرح در پژوهش‌های پیشین می‌باشد و در خصوص ۷۱ شاخص دیگر شکاف وجود دارد. از نظر معنادار بودن شکاف با توجه به نتایج آزمون-های آماری، شکاف مشاهده‌شده معنادار می‌باشد.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده موارد ذیل پیشنهاد می‌گردد:

(۱) با توجه به مدل پژوهش ارائه‌شده و تعداد قابل توجه شاخص‌ها در این مدل و نیز با توجه به موارد مطرح‌شده در خصوص نحوه افشای اطلاعات فعالیت کمیته‌های حسابرسی بر اساس دستورالعمل‌های سازمان بورس، به قانون‌گذاران (سازمان بورس و اوراق بهادار) پیشنهاد می‌گردد در راستای افزایش اطلاع‌رسانی در خصوص فعالیت‌های انجام‌شده توسط کمیته حسابرسی، ناشران بورسی و فرابورسی را ملزم نماید که در گزارش فعالیت هیئت‌مدیره حداقل مواردی را در خصوص فعالیت‌های کمیته حسابرسی به‌صورت الزامی درج نماید:

✓ به‌عنوان مثال در اکثر گزارش‌های فعالیت هیئت‌مدیره صرفاً تعداد جلسات کمیته حسابرسی برگزارشده در طی سال افشاشده و موضوعات بررسی‌شده توسط کمیته حسابرسی نیز به‌صورت کامل بیان نمی‌گردد. پیشنهاد می‌گردد با توجه به اهمیت مؤلفه جلسات کمیته حسابرسی در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی، میزان مشارکت هر یک از اعضای کمیته حسابرسی در جلسات، میزان مشارکت حسابرس مستقل و داخلی در این جلسات و همچنین میزان مشارکت سایر مدیران عملیاتی و غیرعملیاتی شرکت در این جلسات افشاشده و دستور هر جلسه و مصوبات هر جلسه به‌تفصیل در این گزارش بیان‌شده تا بتوان نسبت به عملکرد و خروجی فعالیت کمیته حسابرسی دید مناسب‌تری ایجاد شود. لازم به ذکر می‌باشد مسائلی که در جلسات کمیته حسابرسی بیان می‌شود لزوماً جنبه محرمانه نداشته و قابلیت افشا به عموم را نیز دارد، خصوصاً پس از اتمام سال مالی و هنگام ارائه گزارش فعالیت هیئت‌مدیره که صرفاً مروری بر فعالیت‌های کمیته حسابرسی می‌باشد.

✓ همچنین پیشنهاد می‌گردد که منشور کمیته حسابرسی ناشران بورسی و فرابورسی

به صورت عمومی افشاشده و تغییرات بعدی آن در سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال) نیز افشا گردد.

۷ از طرفی با توجه به با اهمیت بودن منابع در دست کمیته حسابرسی از جمله حق‌الزحمه اعضای کمیته حسابرسی، پیشنهاد می‌گردد مبلغ حق‌الزحمه اعضای کمیته حسابرسی در گزارش‌های فعالیت هیئت‌مدیره به صورت الزامی افشا گردد. این موضوع باعث افزایش شفافیت در خصوص منابع کمیته حسابرسی و همچنین بهبود فضای کاری افرادی که در کمیته‌های حسابرسی فعالیت می‌نمایند می‌شود زیرا آگاهی افراد نسبت به حق‌الزحمه‌های سایر اعضای کمیته حسابرسی افزایش یافته و این موضوع در کنار رقابت بین اعضای کمیته‌های حسابرسی، باعث بهبود کیفیت خدمات اعضای کمیته حسابرسی به دلیل مشخص شدن منابع نزد آنان نزد عموم می‌گردد.

۲) به قانون‌گذاران (سازمان بورس و اوراق بهادار) پیشنهاد می‌گردد با توجه به فاصله معنادار و شکاف بین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی در ایران، شرکت‌های بورسی و فرابورسی را ملزم نمایند که کمیته حسابرسی تحت نظر هیئت‌مدیره خود را حداقل به صورت سالیانه ارزیابی نمایند. پیشنهاد می‌گردد در این خصوص چک لیستی توسط سازمان بورس و اوراق بهادار تهیه‌شده و در این امر شاخص‌هایی که از اهمیت بالایی (با توجه به نتایج پژوهش حاضر) برخوردار بوده‌اند انتخاب گردد. سپس طی دستورالعملی تمامی ناشران بورسی و فرابورسی را ملزم نمایند که کمیته‌های حسابرسی تحت نظر خود را با استفاده از این چک‌لیست ارزیابی کرده و نتایج آن را برای سازمان بورس ارسال نمایند. این امر ممکن است در ابتدا توسط برخی ناشران به صورت شکلی رعایت گردد، لیکن می‌توان تمهیداتی برای مؤثر بودن آن در نظر گرفت. به عنوان مثال می‌توان در زمینه امتیاز حاکمیت شرکتی که در دستورالعمل‌های پذیرش ناشران پذیرفته‌شده در بورس و فرابورس به آن اشاره‌شده، به این امر امتیاز ویژه‌ای اختصاص داد. همچنین می‌توان تمهیداتی در نظر گرفت تا در صورتی که ارزیابی عملکرد انجام‌شده توسط هیئت‌مدیره به صورت صوری انجام‌شده باشد، در صورت کشف این موضوع (در صورت

وجود داشتن نکاتی در زمینه کنترل‌های داخلی در گزارش حسابرس مستقل شرکت) جرائم و مجازات‌های متناسبی برای ناشر اجرا گردد. این امر می‌تواند به صورت یک عامل بازدارنده عمل نموده و باعث مؤثر بودن اجرای ارزیابی عملکرد در شرکت‌ها شود.

۳) با توجه به اهمیت هر یک از ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی که در پژوهش حاضر ارائه شده است، به هیئت‌مدیره شرکت‌هایی که دارای کمیته حسابرسی هستند پیشنهاد می‌گردد که با استفاده از مدل ارزیابی عملکرد ارائه شده در پژوهش، به صورت دوره‌ای عملکرد کمیته حسابرسی را ارزیابی نموده و نقاط ضعف و قوت آن را استخراج نمایند. همچنین پیشنهاد می‌گردد با استفاده از وزن هر شاخص یک نمره برای عملکرد کمیته حسابرسی تحت نظارت خود با لحاظ نمودن اهمیت هر شاخص استخراج نموده و از خروجی آن استفاده نمایند.

۴) با توجه به اهمیت ابعاد متفاوت مؤلفه‌ها و شاخص‌های مختلف عملکرد کمیته حسابرسی که در پژوهش حاضر بدان اشاره گردید، به هیئت‌مدیره شرکت‌هایی که دارای کمیته حسابرسی هستند پیشنهاد می‌گردد جهت بهبود عملکرد کمیته حسابرسی تحت نظر خود به فرآیندهای کاری کمیته حسابرسی توجه ویژه‌ای داشته باشند. در این خصوص تأمین منابع مناسب جهت انجام فعالیت‌های کمیته حسابرسی، الزام به تشکیل جلسات کمیته حسابرسی به صورت متناوب و پاسخ‌خواهی از کمیته حسابرسی در خصوص مسائل مربوط به گزارشگری مالی، رعایت قوانین و مقررات و مسائل مربوط به حاکمیت شرکتی در شرکت، بررسی منشور کمیته حسابرسی به صورت دوره‌ای و حصول اطمینان از داشتن اختیارات مناسب توسط کمیته حسابرسی جهت انجام فعالیت‌ها از جمله موارد حائز اهمیت در این امر می‌باشد.

لازم به ذکر می‌باشد که پژوهش حاضر با توجه به ویژگی‌های محیطی کشور ایران و بستر عملکرد کمیته حسابرسی انجام پذیرفته، بنابراین کاربرد آن در سایر محیط‌های اقتصادی می‌بایست با در نظر گرفتن این موضوع باشد. همچنین از مفهوم عملکرد ممکن است تفاسیر متعددی وجود داشته باشد، در این پژوهش صرفاً تفسیری که بدان پرداخته

شده است مدنظر می‌باشد. همچنین با توجه به محدودیت‌های موجود در پژوهش حاضر به لحاظ دستیابی به اسناد و مدارک از قبیل صورت‌جلسات کمیته‌های حسابرسی، میزان فعالیت‌های انجام‌شده در طی سال، حق‌الزحمه دریافتی توسط اعضای کمیته حسابرسی و سایر موارد، پیشنهاد می‌گردد مدل نهایی به‌دست‌آمده در پژوهش حاضر به‌صورت عملی در شرکت‌های بورسی پیاده‌سازی شده و نتایج به‌دست‌آمده از طریق کاربرد این مدل در راستای شناسایی نقاط ضعف و قوت عملکرد کمیته حسابرسی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌گردد وضعیت بلوغ ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی از طریق مدل به‌دست‌آمده در پژوهش حاضر با در نظر گرفتن سایر متغیرهای بلوغ در شرکت‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته و میزان تأثیر سایر متغیرهای بلوغ سازمانی و همچنین وضعیت پیاده‌سازی سایر ارکان حاکمیت شرکتی مورد بررسی قرار گیرد.

تعارض منافع

تعارض منافع نداریم.

ORCID

Alireza Javadipour
Jafar Babajani
Ghasem Bulu
Vajhollah
Ghorbanizadeh

<https://orcid.org/0009-0008-9905-2869>

<https://orcid.org/0000-0002-9855-8664>

<https://orcid.org/0000-0002-6984-6368>

<https://orcid.org/0000-0001-7621-7597>

منابع

- ابطحی، بنفشه. (۱۳۹۳). مدل اثربخشی کمیته حسابرسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ایران، صص ۱۳۷-۱۹۹.
- باباجانی، جعفر، بولو، قاسم، قربانی زاده، وجه الله و جوادی پور، علیرضا. (۱۴۰۱). چارچوب ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با استفاده از روش فراترکیب. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۴ (۵۶)، ۱-۵۰. <https://doi.org/10.30495/faar.2022.698378>.
- تاری وردی، یداله و قادری، صلاح‌الدین. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر نقش تخصص مالی کمیته حسابرسی بر نگرش کوتاه‌مدت مدیران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۴ (۵۴)، ۱۴۱-۱۶۵. <https://doi.org/10.22054/qjma.2018.8273>.
- حاجی‌ها، زهره، آزادزاده، عادل. (۱۳۹۸). ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر اندازه موسسه حسابرسی و حاکمیت شرکتی. دانش حسابداری مالی، ۶ (۳)، صص ۹۵-۱۱۷. <https://doi.org/10.30479/jfak.2019.9632.2319>.
- حساس یگانه، یحیی؛ صدیقی، روح اله و حسن‌زاده، فاطمه. (۱۳۹۵). رابطه کیفیت حسابرسی مستقل و کمیته حسابرسی با مدیریت سود و مدیریت جریان‌ات نقدی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، شماره ۲۲، صص ۱۳-۲۴.
- حسینی، سید رسول؛ گنجی، حمیدرضا؛ اسکندری، قربان و سلطان‌پور، حامد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مدیریت ریسک سازمانی و ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر شهرت شرکت‌ها. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۱ (۲)، ۹۹-۱۳۶. <https://doi.org/10.22051/jera.2021.34510.2782>.
- حیدری نژاد قدرت اله، جمشیدی نوید بابک، قنبری مهرداد. (۱۳۹۹). شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت کمیته حسابرسی. دانش حسابرسی، ۲۰ (۷۹)، صص ۳۱۶-۳۴۴.
- زارعی، علیرضا و قاسمی، معصومه. (۱۳۹۵). اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی. بررسی‌های حسابداری، شماره ۱۲، صص ۴۳-۶۴. <https://doi.org/10.22055/jiar.2017.18806.1054>.

مدل ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی: شاخص‌ها و اهمیت هر کدام؛ جوادی پور و همکاران | ۴۷

زلفی، حسن، نوروزی، محمد، اسدی، غلامحسین، کزازی، محمد. (۱۳۹۸). ویژگی‌های کمیته حسابرسی، هزینه بدهی و کارایی سرمایه‌گذاری. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۱۱(۱)،

صص ۱۰۱-۱۱۶، <https://doi.org/10.22108/far.2019.116427.1443>

سازمان بورس و اوراق بهادار، (۱۳۹۱)، منشور کمیته حسابرسی، تهران، ایران، صص ۱-۶،
عبدی، مصطفی، زلفی، حسن، کاظمی علوم، مهدی و علی بیگلو، مجید. (۱۳۹۹). ویژگی‌های
کمیته حسابرسی و جریان وجه نقد آزاد؛ آزمون نظریه‌های نمایندگی و هزینه معاملات.

مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۷(۶۸)، ۱۲۱-۱۴۳، <https://doi.org/10.22054/qjma.2021.49592.2116>

علوی طبری، سیدحسین و عصابخش، راضیه. (۱۳۸۹). نقش کمیته‌ی حسابرسی و بررسی موانع
ایجاد و به‌کارگیری آن در ایران. *پیشرفت‌های حسابداری*، شماره ۲، صص ۱۵۵-۱۷۷،

<https://doi.org/10.22099/jaa.2010.3433>

علوی، سیدمصطفی؛ قائمی، محمدحسین و رضازاده، جواد. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر فعالیت‌های
کمیته‌های حسابرسی بر گزارشگری مالی. *پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی*،
شماره ۶، صص ۳۵-۶۶،

علی حسینی، مهدی؛ بشکوه، مهدی و کردستانی، غلامرضا. (۱۴۰۱). ارائه الگوی ارتقاء کارایی و
اثربخشی کمیته حسابرسی با رویکرد زمینه بنیان. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۲(۳)،

صص ۳۰۱-۳۲۰، <https://doi.org/10.22051/jera.2022.39974.2998>

قائمی، فاطمه، مرادی، زهرا و علوی، غلامحسین. (۱۳۹۹). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر
کنترل‌های داخلی و مدیریت سود. *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، شماره ۴۶،
صص ۲۵۹-۲۸۰، <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23830379.1399.12>
46.10.2

محمدی، رضا، دارابی، رؤیا، صراف، فاطمه. (۱۳۹۹). بررسی عوامل مؤثر در کارایی کمیته‌های
حسابرسی با استفاده از روش فراترکیب (متاستز). *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*،
صص ۱۰۷-۱۲۶، (۳۴)۹

معروف‌خانی، مجید، نوری فرد، یداله و صراف، فاطمه. (۱۴۰۱). مدلی برای ارزیابی عملکرد
کمیته حسابرسی در بازار سرمایه ایران، *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، دوره ۱۱،

References

- Alhababsah, S., & Yekini, S. (2021). Audit committee and audit quality: An empirical analysis considering industry expertise, legal expertise and gender diversity. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 42, 100377. <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2021.100377>
- Baatwah, S.R., Salleh, Z., & Stewart, J. (2019). Audit committee chair accounting expertise and audit report timeliness: The moderating effect of chair characteristics. *Asian Review of Accounting*, 27(2), 273-306. <https://doi.org/10.1108/ARA-12-2017-0190>
- Beasley, M. S., Carcello, J. V., Hermanson, D. R., & Neal, T. L. (2009). The audit committee oversight process. *Contemporary Accounting Research*, 26(1), 65-122. <https://doi.org/10.1506/car.26.1.3>
- Bedard, J. & Genron, Y. (2010). Strengthening the Financial Reporting System: Can Audit Committees Deliver?. *International Journal of Auditing*, 14, 174-210. <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2009.00413.x>
- Bojadziev, G., & Bojadziev, M. (2007). *Fuzzy logic for business, finance, and management* (Vol. 23). World Scientific.
- Buallay, A. M., & AlDhaen, E. S. (2018). The relationship between audit committee characteristics and the level of sustainability report disclosure. In *Challenges and Opportunities in the Digital Era: 17th IFIP WG 6.11 Conference on e-Business, e-Services, and e-Society, I3E 2018, Kuwait City, Kuwait, October 30–November 1, 2018, Proceedings 17* (pp. 492-503). Springer International Publishing.
- DeZoort, F. T. (1998). An analysis of experience effects on audit committee members' oversight judgments. *Accounting, Organizations and Society*, 23(1), 1-21. [https://doi.org/10.1016/S0361-3682\(97\)00029-9](https://doi.org/10.1016/S0361-3682(97)00029-9)
- DeZoort, F.T., Hermanson, D.R., Archambeault, D.S., & Reed, S.A. (2002). Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature. *Journal of Accounting Literature*, 21, 38-75.
- Ghafran, C., & O'Sullivan, N. (2017). The impact of audit committee expertise on audit quality: Evidence from UK audit fees. *The British Accounting Review*, 49(6), 578-593. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2017.09.008>

- Gorshunov, M. A., Armenakis, A. A., Harris, S. G., & Walker, H. J. (2021). Quad-qualified audit committee director: Implications for monitoring and reducing financial corruption. *Journal of Corporate Finance*, 66, 101854. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2020.101854>
- Hambrick, D., Misangyi, V., & Park, C. (2015). The Quad Model for Identifying a Corporate Director's Potential for Effective Monitoring: Toward a New Theory of Board Sufficiency. *Academy of Management Review*, 40, 323-344. 10.5465/amr.2014.0066. <https://doi.org/10.5465/amr.2014.0066>
- Liao, C. H., & Hsu, A.W.H. (2013). Common membership and effective corporate governance: Evidence from audit and compensation committees. *Corporate Governance: An International Review*, 21(1), 79-92. <https://doi.org/10.1111/corg.12000>
- Rezaei, J. (2015). Best-worst multi-criteria decision-making method. *Omega*, 53, 49-57. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2014.11.009>
- Smith, R. (2003). *Audit Committees Combined Code Guidance: A Report and Proposed Guidance by an FRC Appointed Group*, Financial Reporting Council: London,
- Spira, L. F. (1998). An Evolutionary Perspective on Audit Committee Effectiveness, *Corporate Governance*, 6(1), 29-38.
- Terjesen, S., Sealy, R., & Singh, V. (2009). Women directors on corporate boards: A review and research agenda. *Corporate governance: an international review*, 17(3), 320-337. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2009.00742.x>

References [In Persian]

- Abdi, M., Zalaghi, H., Kazemi Olum, M., & Alibiglo, M. (2020). Audit Committee Characteristics and the Free Cash Flow: Testing the Agency and the Transactions Cost Theories. *Empirical studies in financial accounting*, 17(68), 121-143. [In Persian]
- Abtahi, B. (2004). *Audit Committee Effectiveness Model* [Master's thesis, University of Tehran], University of Tehran, Iran, 137-199. [In Persian]
- Alavi, S., Ghaemi, M., & Rezazadeh, J. (2017). Investigating the impact of audit committee activities on financial reporting. *Applied research in financial reporting Journal*, 6, 35-66. [In Persian]
- Alavi Tabari, S., & Asabakhsh, R. (2010). The role of the audit committee and the investigation of obstacles to its creation and use

- in Iran. *Accounting Advances Journal*, 2, 155-177. [In Persian]
- Alihosseini, M., Beshkooh, M., & Kordestani, Gh. (2022). Providing A Model for Improving the Efficiency and Effectiveness of the Audit Committee with A Grounded Theory Approach. *Empirical researches in accounting*, 12(3), 301-320. [In Persian]
- Babajani, J., Bulu, Gh., Ghorbanizadeh, V., Javadipour, A. (2022). Developing Framework for Evaluating the Performance of the Audit Committee Using the Meta-combination Method. *Financial Accounting and Auditing Researches*, 14(56), 1-49. [In Persian]
- Ghaemi, F., Moradi, Z., & Alavi, Gh. (2020). The effect of audit committee characteristics on internal controls and earnings management. *Financial accounting and auditing researches*, 46, 259-280. [In Persian]
- Hajiha, Z., & Azadzadeh, A. (2019). The characteristics of the audit committee and the comparability of financial statements with an emphasis on the size of the audit firm and corporate governance. *Knowledge of financial accounting journal*, 6(3), 95-117. [In Persian]
- Hassah Yeganeh, Y., Seddighi, R., & Hassanzadeh, F. (2016). The relationship between independent audit quality and audit committee with profit management and cash flow management. *Knowledge of management accounting and auditing journal*, 22, 13-24. [In Persian]
- Heydarinejad, G., Jamshidi Navid, B., & Ghanbari, M. (2020). Identifying factors affecting the quality of the audit committee. *Audit knowledge Journal*, 20(79), 316-344. [In Persian]
- Hoseyni, R., Ganji, H., Eskandari, Gh., & Soltanpour, H. (2021). The Effects of Enterprise Risk Management (ERM) and Audit Committee Characteristics on the Firms' Reputation. *Empirical researches in accounting*, 11(2), 99-136. [In Persian]
- Maroufkhani, M., Nourifard, Y., & Sarraf, F. (2022). A model for evaluating performance of audit committee in Iran stock market. *Knowledge of audit and management accounting*, 11(42), 215-232. [In Persian]
- Mohammadi, R., Darabi, R., & Sarraf, F. (2020). Investigating effective factors in the efficiency of audit committees using the metasynthesis method. *Knowledge of Accounting and Management Audit Journal*, 9(34), 107-126. [In Persian]
- Securities and Exchange Organization [SEC]. (2012). *Audit Committee Charter*, Tehran, Iran, 1-6. [In Persian]

- Tariverdi, Y., & Ghaderi, S. (2017). The Role of Audit Committee Financial Expertise on the Managerial Short-Termism. *Empirical studies in financial accounting*, 14(54), 141-165. [In Persian]
- Zareii, A., & Ghasemi, M. (2016). The effect of audit committee characteristics on the quality of financial reporting. *Accounting reviews Journal*, 12, 43-64. [In Persian]
- Zolghi, H., Norouzi, M., Asadi, Gh. & Kazazi, M. (2019). Audit committee characteristics, cost of debt and investment efficiency. *Financial Accounting Research Journal*. 11(1), 101-116. [In Persian]

استناد به این مقاله: جوادی پور، علیرضا، باباجانی، جعفر، بولو، قاسم، قربانی زاده، وجه الله. (۱۴۰۳). مدل ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی: شاخص‌ها و اهمیت هر کدام، مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۲۱(۸۱)، ۱-۵۱. DOI: 10.22054/qjma.2023.73954.2466

Empirical Studies in Financial Accounting is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

